

ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ

Документу державного планування

“Програма економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки”

Виконавець

Департамент економічного розвитку Бердичівської міської ради
2026

13300, м Бердичів, пл. Центральна, 1,
E-mail: ekonomika@berdychiv-rada.gov.ua,
сайт: <http://berdychiv-rada.gov.ua>

Бердичів - 2026

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Михайло МАЙ

Директор Департаменту економічного розвитку Бердичівської міської ради

Людмила БЕДРАНЬ

Начальник відділу економіки та міжнародного співробітництва управління економіки та інвестицій Департаменту економічного розвитку Бердичівської міської ради

Єгор ШАПОВАЛ

Головний спеціаліст відділу містобудування та архітектури управління містобудування, архітектури та земельних відносин Бердичівської міської ради

Зміст

1. Вступ	4
2. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки, його зв'язок з іншими документами державного планування.	5
3. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностичні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	16
3.1. Географічне розташування та рельєф території.....	16
3.2. Гідрологічна характеристика	16
3.3. Клімат.....	24
3.4. Земельний фонд громади, ґрунти.....	26
3.5. Лісові ресурси.....	27
3.6. Атмосферне повітря.....	27
3.7. Характеристика населення громади	29
3.8. Стан біорізноманіття	31
3.9. Поводження з побутовими відходами.....	34
4. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях , які ймовірно зазнають впливу	35
5. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами дослідження)	37
6. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час їх підготовки	38
7. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;.....	41
8. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.	47
9. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів) під час здійснення такої оцінки.....	48
10. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	50
11. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	53
12. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10, розраховане на широку аудиторію	53

1. Вступ

Документи державного планування (далі - ДДП) створюють основу для майбутніх рішень у таких сферах, як промисловість, сільське господарство, енергетика, транспорт, регіональний розвиток, землекористування, управління відходами або управління водними ресурсами. Зокрема, вони значним чином впливають на життя пересічних громадян. Саме тому, вкрай важливо, щоб у ДДП враховувався рівень впливу на здоров'я населення та довкілля.

Для забезпечення врахування цих факторів запроваджують інструмент планування, такий як стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО).

СЕО допомагає представникам органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, приймати рішення, ухвалювати обґрунтоване з екологічної точки зору рішення, що базується на об'єктивній інформації, отриманій з урахуванням консультацій із громадськістю та відповідальними державними органами.

СЕО – є систематичною та комплексною процедурою оцінки наслідків від виконання документів державного планування (стратегій, планів або програм та їх альтернатив).

Ідея СЕО полягає в тому, щоб оцінювати ДДП на середньо- та довгострокову перспективу щодо можливості їх втілення із дотриманням принципу сталого розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я.

Результатом якісного проходження СЕО є:

- забезпечення економічного розвитку Бердичівської міської територіальної громади без завдання шкоди довкіллю;

- покращення системи охорони здоров'я та створення "зеленої економіки" шляхом пошуку тих варіантів економічного розвитку, що враховують стан довкілля;

- запобігання або пом'якшення потенційних негативних екологічних наслідків, які можуть виникнути в процесі реалізації планової діяльності;

- підвищення якості та безпеки життя людей.

Акроніми та аббревіатури

ДДП	Документ державного планування
ДСТУ	Державний стандарт України
ОДА	Обласна державна адміністрація
МТГ	Міська територіальна громада
ПЗФ	Природно-заповідний фонд
Програма	Програма економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки
СЕО	Процедура стратегічної екологічної оцінки документа державного планування
Звіт	Цей звіт про стратегічну екологічну оцінку

2. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки, його зв'язок з іншими документами державного планування.

2.1 Зміст та основні цілі ДДП

Відповідно до п. 3 ч.1 ст. 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», документи державного планування - стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування.

«Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки» (далі - Програма) – документ державного планування, що затверджується органом місцевого самоврядування.

Програма направлена на створення необхідних умов для збереження та зміцнення соціальної стабільності, як основи економічного зростання, забезпечення сталого функціонування господарського комплексу, соціальної та гуманітарної сфер громади.

У Програмі відображені основні досягнення у 2025 році у сфері економічного та соціального розвитку, проблемні питання, визначені пріоритети розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 - 2028 роки (далі - Бердичівська МТГ).

2.2 Зв'язок ДДП із документами вищого рівня

Програма розроблена відповідно до положень Конституції України, законів України:

- «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- «Про засади державної регіональної політики»;
- «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»;
- «Про індустриальні парки».

Під час підготовки Програми враховано Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року, визначені ООН, та Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна».

Також використано положення стратегічних і програмних документів державного рівня, а саме:

- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695);
- Національна економічна стратегія до 2030 року (постанова КМУ від 03.03.2021 № 179);
- Стратегія сталого розвитку Житомирської області до 2027 року;
- Стратегія розвитку індустриальних парків на 2023–2030 роки (розпорядження КМУ від 24.02.2023 № 176-р);

• Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року, затвердженої рішенням Бердичівської міської ради від 21.12.2023 № 1172.

У сфері екологічної політики враховано такі документи:

- Стратегію державної екологічної політики України на період до 2030 року;
- Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках (розпорядження КМУ від 30.05.2024 № 483-р);
- Національний план управління відходами до 2033 року (розпорядження КМУ від 27.12.2024 № 1353-р);
- Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням (розпорядження КМУ від 30.03.2016 № 271-р);
- Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та План заходів з її реалізації (розпорядження КМУ від 14.08.2019 № 688-р, від 21.10.2020 № 1567-р);
- Державну стратегію управління лісами України до 2035 року (розпорядження КМУ від 29.12.2021 № 1777-р);
- Водну стратегію України до 2050 року (розпорядження КМУ від 09.12.2022 № 1134-р).

У Програмі враховані також міжнародні зобов'язання України, зокрема:

- Конвенція про охорону біологічного різноманіття;
- Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням;
- інші природоохоронні міжнародні угоди, ратифіковані Україною.

Крім того, у процесі розроблення Програми використано положення рішень Ради національної безпеки і оборони України, зокрема від 23.03.2021 №111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації».

Проект Програми розроблений Департаментом економічного розвитку Бердичівської міської ради на основі пропозицій виконавчих органів Бердичівської міської ради з використанням наявних статистичних і інших звітних (відомчих) даних.

Кожен структурний підрозділ Бердичівської міської ради в процесі реалізації поточних і планових завдань керується загальноміськими цільовими програмами розвитку, які охоплюють діяльність їх підрозділу та інших учасників програм.

Мета та пріоритети розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026-2028 роки

Основна мета Програми: підтримка економічної активності та зайнятості, відновлення й модернізації критичної та соціальної інфраструктури, забезпечення доступності основних публічних послуг і закладання передумов для подальшого відновлення громади.

Пріоритетні завдання:

- подолання негативних наслідків впливу російської збройної агресії та забезпечення умов для подальшого економічного і соціального розвитку області;
- розширення міжнародного співробітництва, реалізація спільних проєктів в економічній, соціальній, медичній, туристичній та культурній сферах;
- впровадження діючих механізмів підтримки бізнесу на території громади;
- забезпечення роботи об'єктів критичної інфраструктури;
- покращення стану мережі автомобільних доріг в громаді;
- забезпечення доступу до якісної та інклюзивної освіти, піклування про дітей та самореалізація молоді;
- подальше формування і розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я Бердичівської громади;
- надання якісних адміністративних і соціальних послуг жителям громади та внутрішньо переміщеним особам;
- розвиток системи «Безпечне місто», співпраця з органами, що забезпечують безпеку громадян.

Можливі ризики невиконання заходів Програми:

- продовження бойових дій;
- повільне відновлення економіки країни;
- вихід показників інфляції та обмінного курсу за межі базового прогнозу;
- руйнування об'єктів критичної інфраструктури;
- наявність значних дисбалансів на ринку електричної енергії;
- підвищення витрат на енергозабезпечення;
- пасивність іноземних інвесторів;
- невиконання бюджету громади (недостатність коштів) та у зв'язку з цим неспроможність фінансувати проєкти та/або співфінансувати проєкти по яких передбачено фінансування з державного бюджету або інших джерел (гранти, кредити та інша міжнародна допомога).

Основні напрями, які реалізуються згідно Програми економічного і соціального розвитку наведені у таблиці нижче.

Таблиця. Напрями, шляхи розв'язання проблем та завдання

Напрямок	Шляхи розв'язання проблем та завдання
Бюджетно-фінансова політика	<ul style="list-style-type: none"> • розподіл головними розпорядниками граничних показників за бюджетними програмами за принципом концентрації ресурсів на першочергових заходах, які необхідно вжити для виконання покладених на них функцій, у тому числі для подолання наслідків війни; • забезпечення економічного, ефективного та за цільовим призначенням використання бюджетних коштів установами з метою виконання заходів з реалізації функцій у відповідних сферах.

Промисловість, підприємництво

- сприяння у розширенні зв'язків з міжнародними партнерами;
- посилення комунікації з суб'єктами господарювання щодо існуючих механізмів фінансово-кредитної підтримки бізнесу, залучення інвестицій у розвиток;
- проведення постійного моніторингу інтернет-ресурсів міжнародних та українських донорських організацій, грантодавців, які фінансують проекти у сфері підприємництва;
- сприяння в організації та проведенні навчальних та ділових подій для локальних підприємців;
- підтримка зайнятості сільського населення;
- стимулювання сільської молоді до започаткування ведення агровиробництва в сільській місцевості;
- сприяння суб'єктам господарювання у пошуку ринків збуту продукції, популяризація продукції місцевих виробників шляхом сприяння їх участі у виставкових та іміджевих заходах.

Будівельний комплекс та містобудування

- реалізація проектів розвитку за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, приватних та іноземних інвесторів та донорської допомоги;
- сприяння розвитку житлового будівництва;
- розроблення та впровадження плану просторового розвитку Бердичівської міської територіальної громади;
- коригування Генерального плану та Плану зонування міста Бердичів та розробка генеральних планів населених пунктів Бердичівської громади.

Житлове господарство

- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо підтримки ОСББ з метою надання мешканцям багатоквартирних будинків необхідних знань про механізми створення і діяльності ОСББ;
- надання ініціативним групам ОСББ практичну допомогу в процесі створення та реєстрації ОСББ;
- проведення нарад, навчальних семінарів та інших заходів з розгляду стану та проблемних питань діяльності ОСББ;
- сприяння ОСББ у залученні кредитних коштів на впровадження енергозберігаючих заходів.

Водопровідно-каналізаційне господарство

- заміна застарілого технологічного обладнання;
- планово-попереджувальні роботи на мережах водопостачання та водовідведення;
- реконструкція очисних споруд господарсько – побутової каналізації у м. Бердичеві;
- реконструкція мереж водопостачання та водовідведення;
- відновлення пропускної здатності зливових мереж;
- будівництво станції знезалізнення.

Теплове господарство

- технічне переоснащення основних фондів;
- своєчасне проведення ремонту енергетичного обладнання;
- модернізація комунальної теплоенергетики;
- впровадження сучасного котельного обладнання, заміна теплових мереж на трубопроводи в пінополіуретановій ізоляції;
- впровадження технології енергоефективності та застосування альтернативних джерел енергії.

Дорожнє господарство

- забезпечення належного експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування місцевого значення за рахунок виконання ремонтних робіт;
- упровадження при виконанні робіт з реконструкції, капітального ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення нових технологій та матеріалів з метою покращення експлуатаційних властивостей дорожнього покриття, здійснення заходів з підвищення безпеки дорожнього руху;
- організація якісних пасажирських перевезень та удосконалення міської маршрутної мережі міста;
- запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду;
- перевезення пільгової категорії громадян;
- оновлення рухомого складу транспортних засобів.
- реконструкція, капітальний ремонт частини старих ділянок мережі зливової каналізації та будівництво нових мереж в тих районах міста де взагалі вони відсутні;

Благоустрій міста

**Охорона
навколишнього
природного
середовища**

- будівництво притулку для безпритульних тварин;
- забезпечення постійного та обов'язкового обслуговування об'єктів та окремих територій, виконання аварійно-попереджувальних, аварійно-рятувальних та аварійно-відновлюваних робіт;
- очищення річки Гнилоп'ять та ставка в с. Скраглівка з видаленням мулового осаду.
- виконання природоохоронних заходів, передбачених проектами нормативів гранично допустимих викидів, переведення обладнання на альтернативні види палива, впровадження сучасних технологій очищення промислових викидів, тощо;
- добудова очисних споруд, заміни насосного та технологічного обладнання, що використало свої технічні можливості;
- упорядкування та підвищення технічного та технологічного рівня водопровідно-каналізаційних систем, запровадження водозберігаючих форм водоспоживання, встановлення локальних споруд очищення стічних вод;
- збирання, перевезення та утилізація відходів;
- заходи з озеленення територій;
- проведення робіт з очищення водних ресурсів;
- організація виробництва та застосування матеріалів, використання методів та впровадження технологій, що забезпечують запобігання виникненню, зниження рівня впливу чи усунення факторів забруднення атмосферного повітря;
- охорона і раціональне використання земель.

Освіта

- залучення державних освітніх субвенцій та коштів цільових програм для проведення капітальних ремонтів, реконструкції/модернізації освітніх об'єктів;
- участь у міжнародних грантових і донорських програмах з енергоефективності, безпечного середовища, інклюзивної освіти та цифровізації;
- участь у державних програмах цифрової трансформації освіти;

- співпраця з місцевим бізнесом у рамках соціального партнерства – спільне фінансування ремонтів, закупівля обладнання, підтримка STEM-освіти;
- посилення матеріально-технічної бази закладів освіти та реалізація у повному обсязі Концепції Нової української школи;
- оновлення харчоблоків і пралень у закладах освіти шляхом заміни застарілого обладнання на енергоефективне, наповнення їх сучасним устаткуванням; партнерство з вищими навчальними закладами для підготовки педагогічних кадрів, проходження практики, стажувань, залучення викладачів ВНЗ до викладання профільних предметів у академічному ліцеї;
- залучення громадських організацій та батьківських комітетів до спільного благоустрою територій закладів, забезпечення безпеки та розвитку позашкільної освіти
- розроблення поетапного плану завершення будівництва та ремонтів незавершених об'єктів (дошкільний садок у мікрорайоні Червона Гора, корпус Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова, гімназії № 17, гуманітарної гімназії № 2).
- участь у міжнародних грантових і донорських програмах;
- залучення міжнародної технічної допомоги;
- модернізація закладів охорони здоров'я;
- впровадження сучасних технологій, використання інформаційно- комунікаційних технологій для консультацій та діагностики в лікувальних закладах різних рівнів надання медичної допомоги;
- зміцнення матеріально-технічної бази та оновлення медичного обладнання закладів охорони здоров'я;
- інформаційно-просвітницька профілактична компанія щодо захворювань;
- проведення капітального ремонту будівель та приміщень ПРУ закладів охорони здоров'я.
- участь у міжнародних грантових і донорських програмах;
- капітальні та поточні ремонти закладів культури, придбання сучасного обладнання;

Охорона здоров'я

Культура

**Фізична
культура і спорт**

- організація та проведення культурно-мистецьких заходів, фестивалів, конкурсів та мистецьких резиденцій;
- облаштування елементів безбар'єрності (пандуси, ліфти, тактильні покажчики, інформаційна доступність);
- створення аудіовізуального контенту для просування туристичного та культурного потенціалу громади;
- реалізація механізмів для стимулювання читання;
- впровадження цифрових технологій в галузі культури і мистецтв;
- участь у грантових програмах (проектах).
- розробка внутрішнього плану (дорожньої карти) поетапного оновлення спортивної інфраструктури громади із визначенням пріоритетних об'єктів;
- участь у міжнародних грантових програмах, залучення міжнародної технічної допомоги для модернізації та капітального ремонту спортивних об'єктів;
- співпраця з приватним бізнесом і міжнародними організаціями для оновлення обладнання та забезпечення інклюзивності;
- забезпечення підготовки фахівців із питань інклюзивного підходу у фізичній культурі - тренерів, викладачів, інструкторів;
- реалізація спільних освітніх, культурних та спортивних ініціатив для підвищення активності молоді, розвитку дозвілля та мотивації залишатися в громаді;
- заохочення та відзначення переможців та призерів спортивних змагань та спортивно-оздоровчих заходів різного рівня;
- організація стажувань та оплачуваних практик на місцевих підприємствах та установах через партнерство з бізнесом;
- розвиток молодіжних волонтерських ініціатив.
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення громади щодо популяризації сімейних форм виховання, патронатних сімей, пошук кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі;
- здійснення контролю за станом утримання та виховання дітей, які перебувають на обліку міської служби

**Захист
дітей**

прав

Соціальний захист населення

у справах дітей, з метою подолання складних життєвих обставин;

- перевірка повідомлень щодо неналежного виконання батьківських обов'язків;
- проведення профілактичної роботи з батьками, де вчинено домашнє насильство відносно дітей, з метою недопущення повторних випадків вчинення протиправних дій відносно дітей;
- проведення профілактичної роботи з батьками, діти яких перебувають на обліку міської служби у справах дітей, з метою подолання складних життєвих обставин, належного виконання батьківських обов'язків;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед мешканців громади про види насильства, відповідальність за вчинення домашнього насильства над дітьми та неналежне виконання батьківських обов'язків.
- створення мережі місць тимчасового проживання ВПО за рахунок об'єктів комунальної власності, які приведені у відповідність до мінімальних вимог із залученням благодійної та міжнародної допомоги; підтримка внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів міжнародних організацій, волонтерів та місцевих бюджетів;
- надання доступу до бази даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України»;
- надання доступу до реєстрів: «Єдиного державного реєстру ветеранів війни», «Єдиного державного реєстру транспортних засобів», «Державного реєстру актів цивільного стану громадян»;
- налагодження електронної взаємодії між органами соціального захисту населення та відповідними органами державної влади;
- задоволення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб здійснюватиметься за рахунок коштів державного, обласного бюджетів, бюджету громади та коштів міжнародних організацій, волонтерів;
- забезпечення професійною адаптацією та перепідготовкою осіб, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких

осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності.

Ринок праці

- сприяння в забезпеченні збалансованості попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці;
- реалізація державної політики у сфері зайнятості населення, урядових програм, спрямованих на стимулювання створення робочих місць;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з метою посилення мотивації громадян до легальної зайнятості;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед роботодавців щодо діючих державних програм компенсації за працевлаштування громадян та грантової підтримки;
- надання пропозицій для формування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів з урахуванням реальної потреби на ринку праці.

Центр надання адміністративних послуг

- вдосконалення системи надання адміністративних послуг;
- впровадження ефективних механізмів надання якісних та доступних адміністративних послуг громадянам і суб'єктам господарювання, зниження
- адміністративного навантаження на замовників послуг;
- посилення рівня ресурсного забезпечення у ЦНАП та на відділених робочих місцях, у тому числі шляхом залучення коштів державного бюджету за рахунок цільових субвенцій, а також активної співпраці з міжнародними донорськими програмами і проєктами, громадськими об'єднаннями;
- забезпечення створення безбар'єрного простору для перебування та обслуговування у ЦНАП та на відділених робочих місцях осіб з інвалідністю та інших мало мобільних груп населення, запровадження спеціалізованих технічних рішень для якісного обслуговування таких осіб у ЦНАП та на відділених робочих місцях;

Демографічна ситуація

- впровадження кращих практик у роботі центру надання адміністративних послуг та поширення публічної інформації щодо його діяльності;
- забезпечення систематичного навчання персоналу ЦНАП.
- державна підтримка розвитку інституту сім'ї;
- підтримка доступного житла для молодих сімей, наприклад, за допомогою програм пільгового кредитування, будівництва соціального житла або розвитку орендного житла;
- розвиток освітніх, культурних та розважальних інфраструктур, які привернуть молодь та зроблять громаду привабливішою для проживання;
- стимулювання залучення молоді до місцевого громадського життя: програми підтримки молодіжних ініціатив, грантові програми для молоді, можливості для активної участі у місцевому самоврядуванні тощо можуть заохочувати молодь залишатися та активно діяти у громаді;
- розвиток ринку праці та бізнес-середовища: створення нових робочих місць, підтримка молодих підприємців, розвиток інноваційних технологічних галузей можуть зменшити відтік молоді в пошуках кращих можливостей;
- підтримка та розвиток інфраструктури для сімей з дітьми.

Реалізація основних завдань і проєктів буде здійснюватися у рамках галузевих цільових програм, перелік яких визначений у додатку до Програми. Таким чином, документ державного планування узгоджується з іншими програмними документами, затвердженими Бердичівською міською радою.

Основні заходи та механізми реалізації Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026-2028 роки

Взаємопов'язані заходи, спрямовані на досягнення цілей розвитку Бердичівської міської територіальної громади наведені в Додатку 1 «Заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 - 2028 роки».

Організаційне забезпечення реалізації заходів здійснюється виконавчим комітетом Бердичівської міської ради, її виконавчими органами, комунальними підприємствами, установами із залученням компетентних підрядників, інших ресурсів, не заборонених чинним законодавством.

Джерелами фінансування проєктів економічного і соціального розвитку, враховуючи обмеженість власних фінансових ресурсів, є окрім коштів бюджету Бердичівської міської територіальної громади, кошти Державного бюджету, обласного бюджету, кошти міжнародної технічної допомоги, кредитні кошти, гранти та інші джерела не заборонені законодавством.

Одними із основних інструментів виконання Програми є міські цільові програми та публічні інвестиційні проєкти.

3. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностичні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

3.1. Географічне розташування та рельєф території

Громада в геоморфологічному відношенні розташована в західній частині Придніпровської височини і відноситься до Українського Полісся.

Рельєф підвищеної рівнини характеризується значним контрастом висот та порівняно густою сіткою глибоких балок, у верхів'ях і на схилах спостерігається відновлення ерозійної діяльності, яка проявляється в утворенні активних ярів.

Поверхня лесової рівнини має слабкий нахил у північному напрямку і відповідає загальному нахилу кристалічного фундаменту у бік Дніпровсько-Донецької западини.

Абсолютні відмітки лесової рівнини у межах території, що характеризується, коливаються від 235 м БС до 280 м БС, понижуючись до 225-230 м, як в долині р. Гнилоп'ять, так і в гирлових частинах балок.

Об'єкти природно-заповідного фонду на території, що розглядається, відсутні.

Відповідно до даних Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також геоінформаційної системи «Смарагдова мережа» (Emerald Network), на території Бердичівської міської територіальної громади об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), водно-болотні угіддя міжнародного значення та об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відсутні. Елементи національної та регіональної екологічної мережі (відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України») на території громади знаходяться на стадії формування і потребують розробки місцевої схеми екомережі.

3.2. Гідрологічна характеристика

У східній частині м. Бердичів з півдня на північ тече правобережний приток р. Тетерів - р. Гнилоп'ять, яка являється головною водною артерією міста.

Загальна довжина річки 99 км, площа водозбору 1410 км². По м. Бердичеву р. Гнилоп'ять проходить середньою течією.

Абсолютні відмітки поверхні басейну коливаються від 305-310 м БС у верхній частині басейну до 210-220 м БС в нижній його частині.

Долина річки в районі слабопокручена з переважною шириною 0,5–0,6 км. Правий схил долини високий та крутий, лівий - помірно крутий та пологий. Місцями на схилах оголюються горні кристалічні породи. Вкриті схили трав'янистою рослинністю, місцями чагарником.

Заплава преривчаста, як правило, однобока, рідше двобока. Переважаюча ширина її 150-200 м, найбільша - 300+500 м в районі м. Бердичева.

Поверхня заплави непересічена, рівна, місцями пагорбкувата, має незначний нахил до русла. Складена вона піщано-глинистими та суглинистими ґрунтами, місцями заболочена. В період весняної повені заплава затоплюється, частіше всього, висотою від 0,6 до 2,0 м терміном на 1+2 тижні.

Русло річки покручене, нерозгалужене, ширина його в середній та нижній течії складає 10-20 м, ґрунт дна - піщано-глинистий.

Рівневий режим річки характеризується яскравою весняною повінню, низькою літньо-осінньою та зимовою меженню, яка майже щорічно порушується дощовими паводками.

Швидкість течії річки незначна і коливається в межах 0,1-0,4 м/сек., на порожистих ділянках вона збільшується до 1,5-2,0 м/сек., місцями до 2.8 м/сек. На всій протяжності та особливо в верхній та нижній течії річка зарегульована греблями.

В результаті стоку талих снігових вод, як правило, на початку - в середині березня, починається підйом рівня води; проходить він інтенсивно і в кінці березня - на початку квітня досягає найбільшого значення.

Частіше висота піку весняної повені не перевищує 2,0-3,0 м і тільки в окремі роки досягає 4,01 м над нулем графіку.

Спад повені відбувається також інтенсивно і продовжується 1-2 тижні. В першій половині травня встановлюється межень, яка майже щорічно переривається дощовими паводками висотою 0,3-0,5 м. Головним джерелом живлення ріки є талі снігові води.

Участь дощових і ґрунтових вод у живленні річки також значна, особливо в літньо-осінній та зимовий періоди.

Середня витрата води за 10-річний період складає 3,57 м³/сек., що відповідає модулю стоку, який складає 2,63 л/сек. з 1 км².

Найбільший модуль стоку весняної повені складає приблизно 7,8 л/сек. з 1 км²; найменший модуль стоку складає 0,07 л/сек. з 1 км².

Основна маса стоку проходить під час весняної повені, а решта стоку протягом межені розподіляється наступним чином: літо — 13%, осінь — 13%, зима — 18%.

Зимовий режим характеризується стійким льодоставом, який настає, як правило, в середині січня.

Розкривається річка частіше у другій - третій декаді березня; в окремі роки - в кінці лютого або на початку квітня. В кінці березня річка, звичайно, очищується від льоду. Вода мутна, без присмаку та запаху, придатна, щоб пити лише після спеціального очищення.

Річка використовується для господарсько-побутових потреб населення та рекреації.

Стік р. Гнилоп'ять зарегульований ставками-водосховищами. Коефіцієнт зарегульованості стоку у м. Бердичеві складає приблизно 0,91.

Найменші рівні спостерігаються з травня по вересень, найменший модуль стоку в цей період падає до 0,07 л/сек./км².

Грунтові води залягають на глибинах від 0,9-10,0 м. на плато, а в заплаві річки Гнилоп'ять і в балках на глибинах 0-0,5 м.

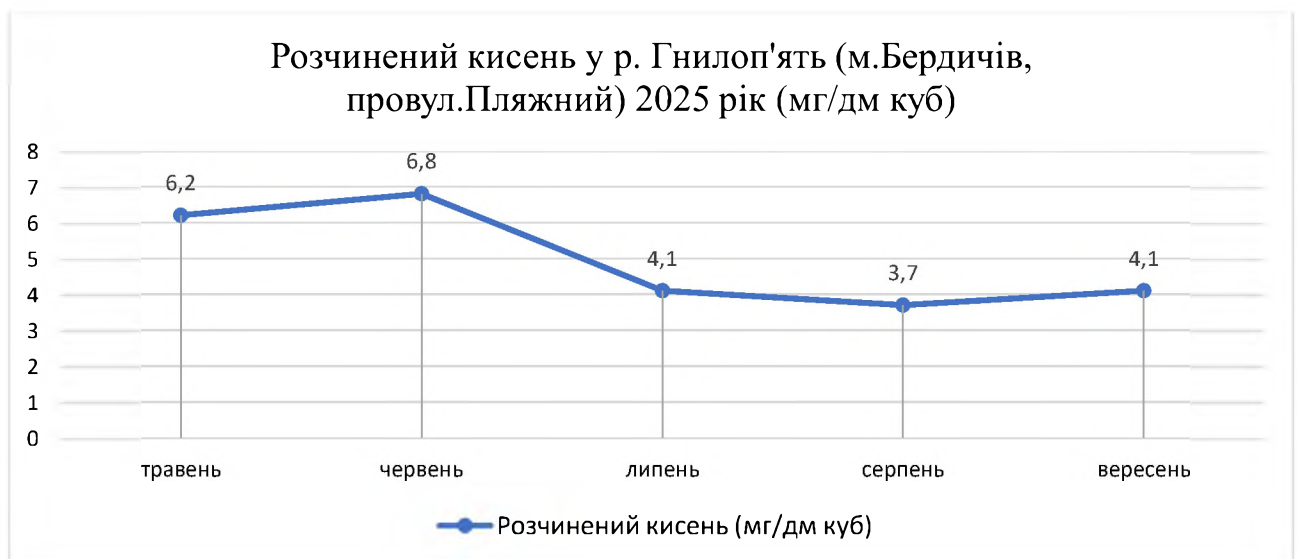
- Відповідно до даних, наданих Бердичівським РВ ДУ «Житомирський ОЦКПХ МОЗ», проаналізована динаміка зміни основних показників якості води відкритих водоймищ громади (р. Гнилоп'ять, став Шандора, став №1 Рафінадного заводу) за період травень-вересень 2025 року.

Для оцінки якості води використовуються наступні базові показники:

- Колірність (забарвленість) – показник, що характеризує інтенсивність забарвлення води, яке зумовлене вмістом забарвлених органічних речовин (норма від 15 до 40 градусів Хазена);

- Розчинений кисень – ключовий показник якості води, що визначає кількість кисню, розчиненого у воді. Важливий для забезпечення життєдіяльності водних організмів та процесів самоочищення водойми (норма – не менше 4,0 мг/дм³);

- БСК-5 (біохімічне споживання кисню за 5 діб) та хімічне споживання кисню (окисність біхроматна) – показники, які вказують на кількість кисню, що споживається під час біохімічного та хімічного розкладу органічних речовин. Допустимі норми для БСК-5 у водоймах не повинні перевищувати 3,0 мгО₂/дм³, для окисності біхроматної – 30,0 мгО₂/дм³.

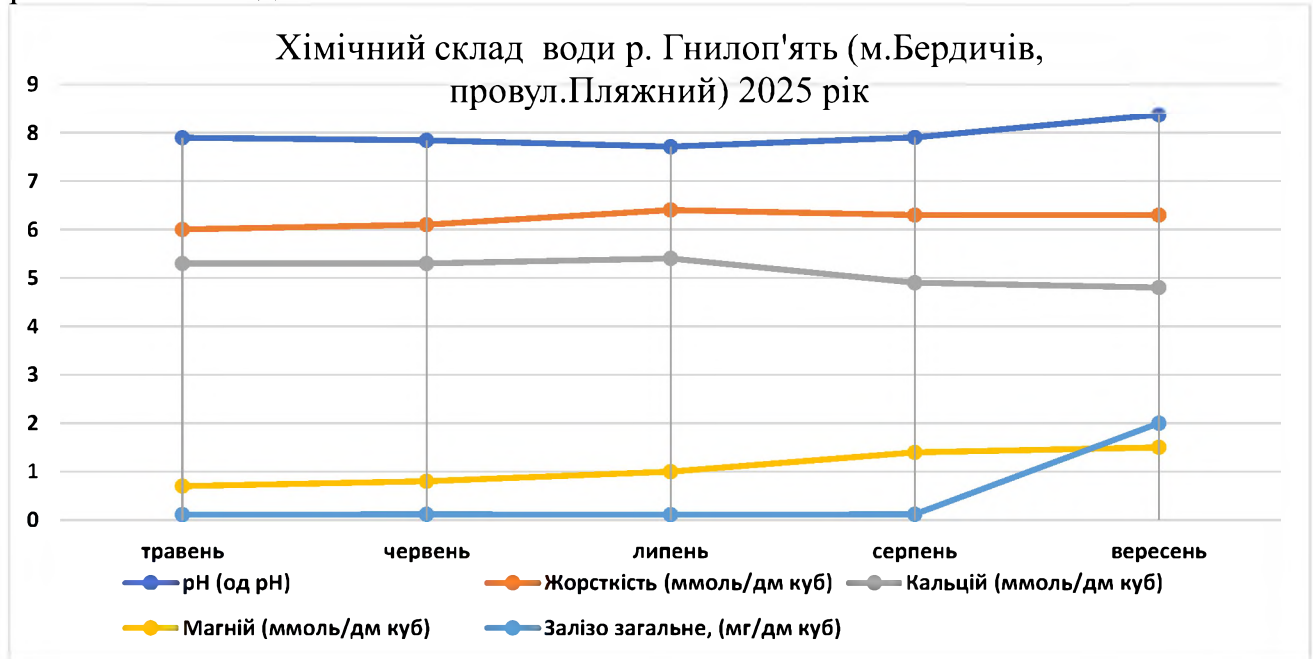
Більшість водних організмів, таких як риби, інші водяні тварини та рослини, потребують розчиненого кисню для дихання і життєдіяльності. Недостатній рівень РК може призвести до стресу та навіть масового вимирання водного життя. Норма не менше 4 мг/дм куб.

Причини зниження розчиненого кисню:

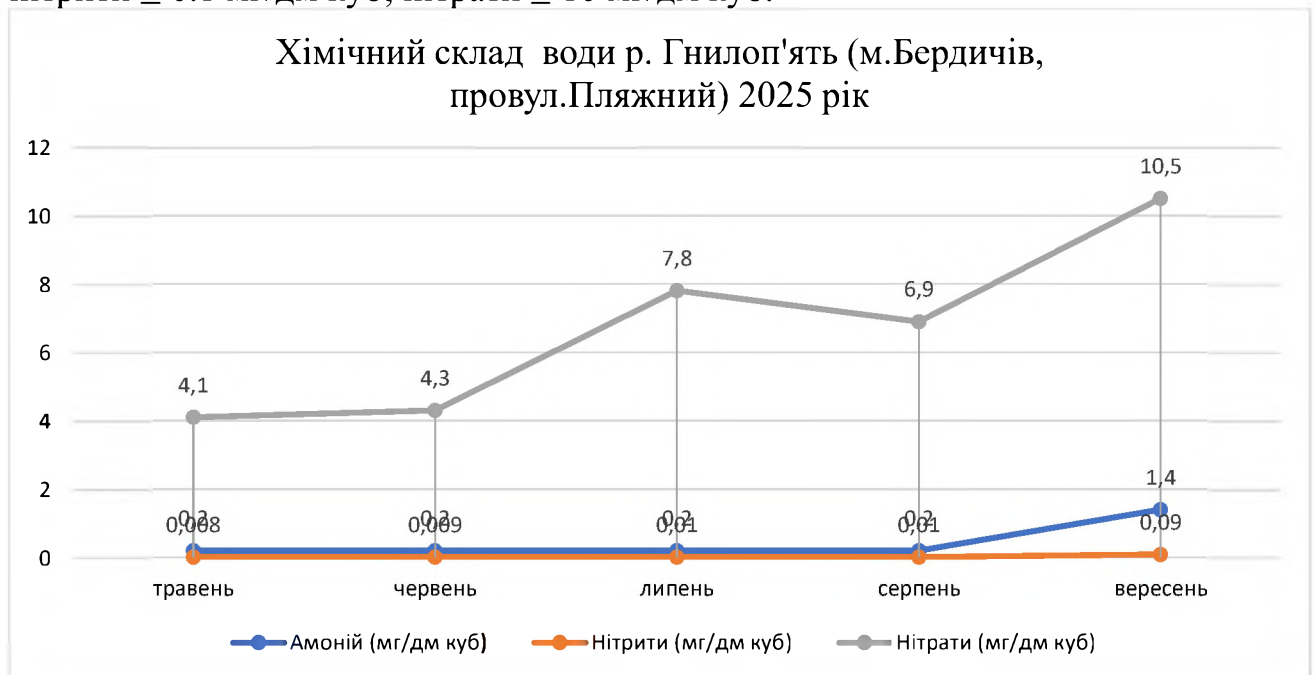
1. Забруднення води: викиди промислових стоків, сільськогосподарські витіки, та інші забруднення можуть зменшувати розчинений кисень через хімічні процеси та аеробний розклад органічних речовин.

2. Зміни в температурі: підвищення температури води зазвичай зменшує її розчинений кисень.

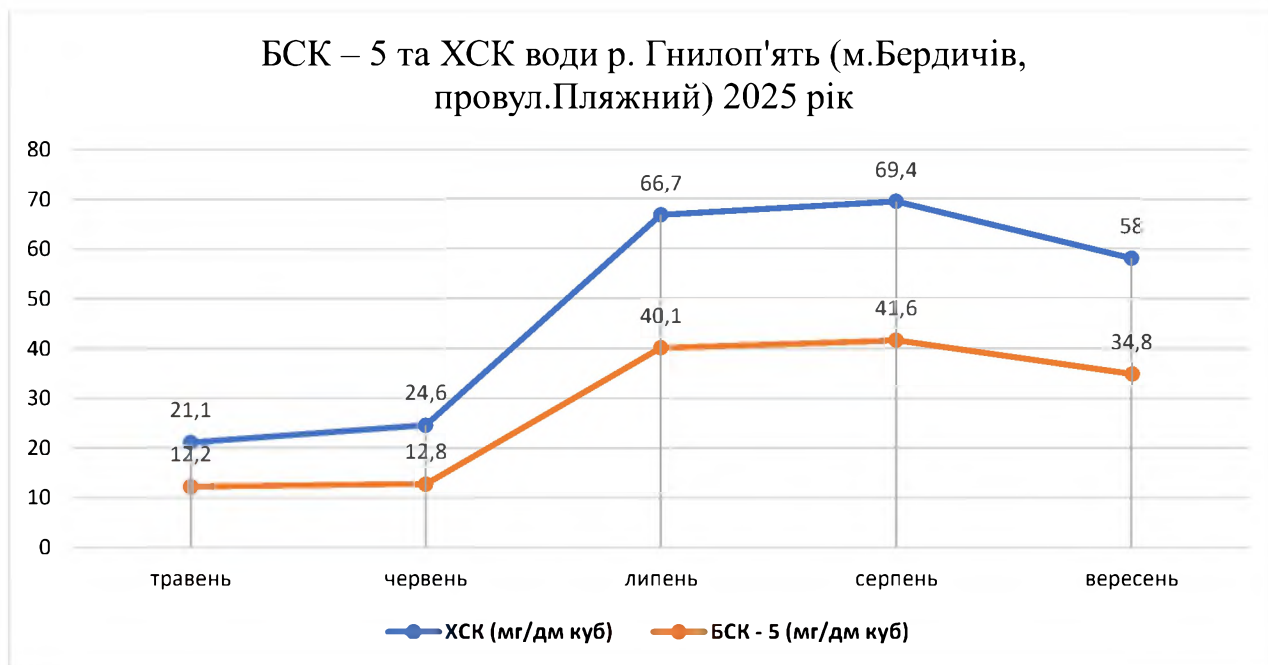
- Хімічний склад (рН, жорсткість, кальцій, магній, хлориди, сульфати, залізо загальне, марганець): впливають на хімічний баланс води та мають значення для різноманіття водного життя.

- Амоній, Нітрити, Нітрати: показники азотного забруднення, які можуть впливати на водні екосистеми та сприяти росту водоростей. Максимально допустима концентрація даних показників становить: амоній ≤ 0.5 мг/дм куб; нітрити ≤ 0.1 мг/дм куб; нітрати ≤ 10 мг/дм куб.

- БСК – 5 (біохімічне споживання кисню за 5 діб) та ХСК (хімічне споживання кисню): це показники, які вказують на кількість кисню, яка споживається водою під час біохімічного та хімічного розкладу органічних речовин та вказують на вміст органічних речовин у воді і здатність води до самоочищення. Допустимі норми для БСК-5 в річковій воді не повинен перевищувати 3 мг/дм³, для ХСК показник не повинен перевищувати 30 мг/дм³.

Перевищення ХСК норми може бути пов'язана з рядом можливих причин: забруднення відпрацьованими речовинами, біологічна активність антропогенний тиск.

Високі рівні ХСК можуть бути також пов'язані з інтенсивною біологічною активністю, яка спричиняє хімічне споживання кисню під час розкладу органічних речовин.

Ці показники важливі для оцінки стану річки та розуміння можливого впливу на навколишнє середовище.

Питне водопостачання.

У 2025 році Бердичівським РВ ДУ «Житомирський ОЦКПХ МОЗ» проводився регулярний моніторинг якості питної води з централізованих джерел (Резервуари чистої води — РЧВ №1, 2, 3, 4) та нецентралізованих джерел (шахтні криниці загального користування за адресами: вул. Олімпійська, 31, вул. Садова, 29-а, вул. Чкалова, 11).

Централізоване водопостачання (РЧВ №1-4).

Аналіз результатів досліджень протягом чотирьох кварталів 2025 року свідчить про наступне:

Органолептичні та фізико-хімічні показники: запах, кольоровість та мутність води з РЧВ переважно знаходяться в межах допустимих нормативів. Проте зафіксовано поодинокі випадки погіршення запаху до 3-5 балів у 4 кварталі (РЧВ №4 та №2).

Загальна жорсткість: спостерігається стабільно високий рівень жорсткості води, що коливається в межах 6,0–12,0 мг-екв/дм³. Найвищі показники зафіксовані у РЧВ №1 та №2, що відповідає верхній межі норми або дещо перевищує її, що є характерним для підземних вод даного регіону.

Залізо загальне: у РЧВ №1 та РЧВ №2 зафіксовано періодичні перевищення вмісту заліза (від 0,41 до 3,6 мг/дм³ при нормі 0,2 мг/дм³), що вказує на необхідність інтенсифікації процесів знезалізнення та оновлення магістральних мереж.

Мікробіологічні показники: питна вода з централізованих джерел за індексами ЛКП та E.coli протягом року **відповідала вимогам**, патогенних мікроорганізмів не виявлено.

Нецентралізоване водопостачання (Шахтні криниці).

Ситуація з якістю води у криницях є незадовільною та стабільно загрозливою:

Вміст нітратів: у всіх досліджуваних криницях виявлено **критичне перевищення вмісту нітратів**. Найгірша ситуація на вул. Олімпійській, 31, де вміст нітратів сягає 193,2 – 208,5 мг/дм³, що у 4 рази перевищує норму (50 мг/дм³). На вул. Чкалова та вул. Садовій перевищення складають 1,7–2,2 рази. Споживання такої води становить серйозну загрозу для здоров'я, особливо для дітей (ризик виникнення водно-нітратної метгемоглобінемії).

Жорсткість та сухий залишок: вода у криницях характеризується високою мінералізацією та жорсткістю (до 12,2 мг-екв/дм³).

Мікробіологічне забруднення (ЗКФ): У більшості проб з криниць зафіксовано наявність загальних коліформних бактерій (ЗКФ) на рівні 2,3 – 238, що свідчить про незадовільний санітарно-технічний стан криниць та потрапляння поверхневих забруднень у ґрунтові води.

Таблиця. Результати досліджень забруднення питної води з централізованих та нецентралізованих джерел водопостачання за 2025 рік

Назва населеного пункту, джерела водопостачання тощо	Дата або квартал	Запах при 20о - 60о С (у балах)	Кольоровість, у град.	Мутність, мг/дм куб.	pH	Загальна жорсткість, мг-екв/дм куб.	Сухий залишок, мг/дм куб.	Сульфати, мг/дм куб.	Хлориди, мг/дм куб.	Залізо загальне, мг/дм куб.	Фтор, мг/дм куб.	Марганець, мг/дм куб.	Мідь, мг/дм куб.	Цинк, мг/дм куб.	Алюміній, мг/дм куб.	Нафтопродукти, мг/дм куб.	Азот аміаку, мг/дм куб.	Азот нітритів, мг/дм куб.	Азот нітратів, мг/дм куб.	Окисність перманганатна, мгО2/дм куб	Індекс Е.coli	Індекс ентерококів	Сапрофітні м/о в 1 мг при 37о/22о	ЗКФ
м. Бердичів, РЧВ№1	1 квартал	2	15,6	0,37	7,65	12	794,6	100	250,8	3,6	0,4	0,15	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,08	0,007	14	2,9	відсутні	відсутні	0	відсутні
	2 квартал	1	6,6	0,29	7,72	10	774,6	85,7	275,4	0,41	0,33	0,26	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,08	0,004	16,3	2,7	відсутні	відсутні	3	відсутні
	3 квартал	2	16,2	0,33	7,63	6,3	497,8	92	81,8	1,4	0,15	0,08	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,2	0,006	12,3	2,6	відсутні	відсутні	0	відсутні
	4 квартал	1	17	0,31	7,73	8	586,2	99,6	103,7	1,3	0,3	0,12	< 0,01	< 0,02	0,16	< 0,05	0,2	0,004	14,7	2,9	відсутні	відсутні	0	відсутні
М.Бердичів, РЧВ №2	1 квартал	2	8,6	0,29	7,58	9,8	584,9	85,7	88	1,4	0,42	0,1	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	<0,05	0,004	10,4	2,4	відсутні	відсутні	0	відсутні
	2 квартал	3	7	0,31	7,75	9,6	562,2	78,6	87,4	0,27	0,34	0,17	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	<0,05	0,004	9,9	2,2	відсутні	відсутні	10	відсутні
	3 квартал	2	9,7	0,27	7,52	9,5	598,6	96	108,2	1	0,39	0,13	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,2	0,004	10,8	2,7	відсутні	відсутні	0	відсутні
	4 квартал	2	9,9	0,25	7,69	11,6	627,7	94,2	83,5	0,97	0,35	0,13	< 0,01	< 0,02	0,03	< 0,05	0,2	0,004	12,5	3,1	відсутні	відсутні	0	відсутні
м. Бердичів, РЧВ №3	1 квартал	2	6,9	0,25	7,85	6,9	447,4	35,7	59	0,41	0,29	0,03	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	<0,05	0,004	14,3	2,7	відсутні	відсутні	3	відсутні
	2 квартал	2	6,4	0,28	7,84	6	427,2	38,6	65,8	0,18	0,24	0,05	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,08	0,004	10	2,5	відсутні	відсутні	5	відсутні
	3 квартал	3	7,7	0,29	7,8	6,7	466,7	37,6	76,6	0,18	0,17	0,08	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,2	0,004	14,5	3	відсутні	відсутні	0	відсутні
	4 квартал	1	5,8	0,26	7,6	6,2	432,8	39,4	60,8	0,17	0,25	0,03	< 0,01	< 0,02	0,2	< 0,05	0,2	0,004	17,2	3,2	відсутні	відсутні	0	відсутні
м.Бердичів, РЧВ №4	1 квартал	2	6,3	0,22	7,77	6	326,8	8,6	12,2	0,73	0,43	0,09	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	<0,05	0,004	9,7	2,9	відсутні	відсутні	0	відсутні
	2 квартал	3	6,7	0,33	7,85	6,6	368,9	17,1	11,3	0,23	0,42	0,23	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	0,08	0,004	8,2	3	відсутні	відсутні	0	відсутні
	3 квартал	2	6,9	0,25	7,6	7,6	436,2	21,6	66,9	0,46	0,35	0,13	< 0,01	< 0,02	< 0,005	< 0,05	<0,05	0,004	6,5	2,2	відсутні	відсутні	0	відсутні

	4 квартал	5	7,2	0,27	7,58	7,8	404,5	19,6	12,5	0,53	0,45	0,14	< 0,01	< 0,02	0,03	< 0,05	< 0,05	0,004	10,7	2,6	відсутні	відсутні	0	відсутні
м.Бердичів, вул. Олімпійська, 31, шахтна криниця	1 квартал	0	9,4	0,24	7,68	11,5	647,2	92,2	86,2	0,13	< 0,1	0,03					< 0,05	0,004	208,5	4,32	відсутні			2,3
	2 квартал	0	7,6	0,26	7,42	11,8	642,6	92,4	88	0,11	0,32	0,06					< 0,05	0,004	196,2	3,8	відсутні			25
	3 квартал	0	7,2	0,22	7,33	12,2	639,7	98,6	90,2	0,12	0,24	0,06					< 0,05	0,004	195,6	3,6	відсутні			238
	4 квартал	0	7,2	0,26	7,28	12	627,7	96,2	88,3	0,14	0,33	0,05					< 0,05	0,004	193,2	3,1	відсутні			23
м.Бердичів, вул. Садова, 29 а, шахтна криниця	1 квартал	0	9,9	0,17	7,75	8,1	647,8	122,4	91,5	0,1	< 0,1	0,005					0,08	0,004	88,4	3,6	відсутні			2,3
	2 квартал	0	8,2	0,19	7,68	7,8	637,8	120,8	89,2	0,1	0,24	0,04					0,08	0,004	86,6	4	відсутні			< 238
	3 квартал	0	8,9	0,22	7,66	7,6	629,8	119,2	87,6	0,1	< 0,1	0,04					0,08	0,004	89,2	4,2	відсутні			238
	4 квартал	0	8,6	0,2	7,62	7,4	622,6	116,2	86,7	0,11	0,25	0,05					0,08	0,004	88,6	3,9	відсутні			2,3
м.Бердичів, вул. Чкалова, 11, шахтна криниця	1 квартал	0	8,9	0,27	7,66	10,5	766,3	187,9	116,2	0,12	< 0,1	0,1					< 0,05	0,004	111,5	2,7	відсутні			відсутні
	2 квартал	0	8,4	0,26	7,62	10,2	732,6	180,2	112,8	0,13	0,24	0,04					< 0,05	0,004	106,2	2,4	відсутні			25
	3 квартал	0	8,1	0,3	7,59	9,4	741,6	186,2	110,6	0,14	0,23	0,22					< 0,05	0,004	104,7	2,2	відсутні			238
	4 квартал	0	7,6	0,29	7,53	9,7	732,2	189,6	108,2	0,12	0,23	0,19					< 0,05	0,004	109,6	2	відсутні			2,3

не відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10

Варто зазначити, що за даними офіційного лабораторного контролю МКП «Бердичівводоканал» за 2023–2025 роки, питна вода безпосередньо з резервуарів чистої води (РЧВ №1-5) після проходження водопідготовки відповідає санітарно-гігієнічним нормам. Зокрема, рівень нітратів у централізованій воді становить лише 0,6–1,7 мг/дм³ (проти понад 200 мг/дм³ у шахтних криницях), а загальне залізо утримується на рівні 0,11–0,20 мг/дм³. Мікробіологічне забруднення у РЧВ відсутнє.

Це доводить, що джерелом епідеміологічних та хімічних загроз для населення є саме децентралізовані джерела (криниці) та вторинне забруднення води через зношеність міських водопровідних мереж. Цей факт повністю обґрунтовує пріоритетність заходів Програми щодо модернізації та розширення мереж централізованого водопостачання та будівництва станції знезалізнення.

Ймовірний стан водних ресурсів, якщо проєкт ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо проєкт Програми не буде затверджений, а заходи спрямовані на зниження негативного впливу на стан водних ресурсів не будуть реалізовані, подальший розвиток житлової та громадської забудови, як і виробничо-промислового сектору, спричинятиме техногенне навантаження на водні об'єкти, що розташовані на території Бердичівської МТГ.

3.3. Клімат

Клімат міста та прилеглої території помірно-континентальний, м'який. Кількість опадів є значною, з опадами навіть в посушливий місяць. На рік випадає близько 627 мм опадів. Середня річна температура становить 7.4 °С. Самий сухий місяць березень - 30 мм опадів. В липні кількість опадів досягає свого піку, в середньому 96 мм.

Максимальна глибина промерзання ґрунту - 106 см.

Середня тривалість безморозного періоду - 189 днів.

Згідно даних метеостанції Житомир середньорічна швидкість вітру складає 3,5 м/сек., середньомісячна максимальна - 4,3 м/сек. (лютий). Переважаючим напрямленням вітру протягом всього року є західні (20% повторювання), південно-західні (16% повторювання) та північно-західні (15% повторювання).

Сейсмічність району - менше 6 балів.

Прогнозовані зміни клімату, якщо документ не буде затверджено.

У контексті СЕО важливо оцінити, як відсутність планових заходів вплине на вразливість громади до кліматичних змін. Якщо Програму на 2026–2028 роки не буде прийнято.

Без системного озеленення та модернізації інфраструктури, урбанізована частина Бердичева буде більш вразливою до літніх хвиль спеки.

Відсутність планової термомодернізації будівель призведе до надмірного споживання енергоресурсів для охолодження (влітку) та опалення (взимку), що збільшуватиме викиди парникових газів.

Без заходів з розчищення річки та модернізації водоканалу, кліматична посуха призводитиме до швидшого обміління водойм та критичного погіршення якості води (цвітіння).

Оцінка впливу на клімат ДДП

Напрямок Програми	Оцінка впливу	Ознака та обґрунтування
Бюджетно-фінансова політика	НО	Нейтральний вплив. Напрямок стосується розподілу ресурсів та фінансової дисципліни, що безпосередньо не впливає на клімат.
Промисловість, підприємництво	М+ / А+	Пом'якшення та адаптація. Сприяння залученню інвестицій у нові лінії виробництва та модернізацію підприємств (енергоефективність), підтримка агровиробництва.
Будівельний комплекс та містобудування	А+	Адаптація. Розроблення плану просторового розвитку та коригування генплану з урахуванням сучасних екологічних та кліматичних вимог.
Житлове господарство	М+	Пом'якшення. Реалізація заходів з енергозбереження та підвищення енергоефективності в житловій сфері (програми підтримки ОСББ).
Водопровідно-каналізаційне господарство	А+	Адаптація. Модернізація систем водопостачання та будівництво станції знезалізнення для протидії дефіциту якісної води.
Теплове господарство	М+	Пом'якшення. Технічне переоснащення котельень, встановлення когенераційних установок та заміна мереж прямо зменшують викиди CO ₂ .
Дорожнє господарство	М+	Пом'якшення. Оптимізація маршрутної мережі та покращення стану доріг сприяє зменшенню викидів від автотранспорту.
Благоустрій міста	А+	Адаптація. Озеленення територій та очищення водойм (річка Гнилоп'ять, ставка) для стабілізації мікроклімату громади.
Охорона навколишнього природного середовища	М+ / А+	Пом'якшення та адаптація. Упорядкування систем поводження з відходами, ліквідація сміттєзвалищ (зменшення викидів метану) та охорона земель.
Освіта / Охорона здоров'я / Культура	М+	Пом'якшення. Програми термомодернізації будівель соціальної сфери (заміна вікон, дахів, утеплення стін).
Фізична культура і спорт	НО	Нейтральний вплив. Заходи спрямовані на розвиток спортивної інфраструктури та проведення змагань.
Захист прав дітей / Соціальний захист / Ринок праці	НО	Нейтральний вплив. Заходи соціального спрямування, що не мають прямого впливу на кліматичні чинники.

Пояснення позначень:

- А+ — Адаптація (adaptation): заходи, що сприяють підвищенню стійкості громади до змін клімату.

- М+ — Пом'якшення (mitigation): заходи, що сприяють скороченню викидів парникових газів.
- НО — Немає впливу або нейтральний.

3.4. Земельний фонд громади, ґрунти

По агроґрунтовому районуванню територія громади входить в Тернопільсько-Білоцерківський агроґрунтовий район.

Материнською породою для ґрунтів є лес. Найбільш розповсюдженими ґрунтами є потужні малогумусні чорноземи на рівних плато.

В комплексі з ним залягають карбонатні та вилужені різновиди.

Меншу площу займають світлосірі, сірі, темно-сірі та підзолені чорноземи. Вони займають найбільш розгалужені простори.

Відповідно до інформації Житомирської філії ДУ «Держґрунтохорона» характеристика ґрунтів Бердичівської міської територіальної громади за вмістом основних показників родючості за результатами X-XII турів агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення зображена на таблиці.

Таблиця. Характеристика ґрунтів Бердичівської міської територіальної громади за вмістом основних показників родючості

Населений пункт	Тур обстеження	Середньозважений показник				
		умісту гумусу %	реакції ґрунтового розчину (рН)	умісту легкогідролізованого азоту, мг/кг ґрунту	умісту рухомих сполук фосфору, мг/кг ґрунту	умісту рухомих сполук калію, мг/кг ґрунту
с. Скragлівка (в т.ч. с. Підгородне)	XII (2022 рік)	2,43	5,7	108	134	108
Бердичівський район	XII (2022 рік)	2,18	5,8	92	139	93
	XI (2017 рік)	2,25	5,8	94	135	99
	(2012 рік)	2,27	6,1	98	155	105

Найбільшу питому вагу у земельному фонді громади займають забудовані землі (землі житлової та громадської забудови, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення) - 47% та землі сільськогосподарського призначення - 40%.

Надра та матеріальні активи. Видобуток корисних копалин загальнодержавного значення на території громади не здійснюється, вплив на надра відсутній. Матеріальні активи громади представлені інфраструктурою житлового, промислового та соціально-культурного призначення, модернізація та збереження яких передбачена відповідними заходами Програми.

Ймовірний стан земельних ресурсів та ґрунту, якщо проєкт ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо проєкт ДДП не буде затверджений, а заходи не будуть реалізовані, стан земельних ресурсів на території міста більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників з тенденцією до поступового погіршення.

3.5. Лісові ресурси

Лісові ресурси Бердичівської громади представлені землями лісового фонду, що знаходяться у віддані ДП «Ліси України» загальна площа складає 5183,3 га, з них на території Бердичівської громади знаходиться 657 га урочище «Скраглівка». На даній території розташована клонова плантація Дуба звичайного площею 26,5 га. Дані лісові ділянки відносяться до Рекреаційно – оздоровчих лісів.

Переважаючими породами в даному урочищі є сосна звичайна вік 45-60 років, орієнтовний стовбурний запас деревини 115 тис.м³, лісові культури сосни, дуба звичайного, дуба червоного віком 5-15 років.

Головного користування на даних лісових ділянках не проводяться, можливі за станом лісу суцільні санітарні рубки. Політика в області лісового господарства та лісокористування має бути направлена на використання лісових ресурсів виключно до їх цільового призначення, базуватись на принципах не виснажливості, раціональності та безперервності, розробці та проведенні комплексу заходів щодо охорони та захисту лісових ресурсів щодо зменшення фактів незаконного вирубування деревини.

3.6. Атмосферне повітря

Стан атмосферного повітря визначається наявністю на території громади промислових, комунальних, с/г об'єктів, транспортної мережі та інфраструктури, які являються джерелами шкідливих викидів в повітря.

Відповідний «вклад» в забруднення повітря вносить автотранспорт, автобази, автовокзал, залізниця.

Кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за 2024 рік

	Бердичівська ТГ
Кількість викидів забруднюючих речовин і парникових газів, т	113,1
Кількість викидів діоксиду вуглецю, т	33542,1

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел досліджені відповідно до даних Головного управління статистики у Житомирській області.

Забруднювання повітря автотранспортом - дуже велика проблема на сьогоднішній день. Це 70-80% від всього забруднювання у місті. У відпрацьованих газах автомобільних двигунів налічується біля 100 різних компонентів, більшість з яких токсичні. Серед токсичних компонентів, які викидаються автотранспортом 73 % становлять оксиди вуглецю, 11 % -

неметанові леткі органічні сполуки, 13 % - оксиди азоту, 1,6 % - сажа, 1,4 % - сірчистий ангідрид.

Відповідно до даних наданих ДУ "Житомирський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України" стан атмосферного повітря на території громади у 2022 році наведено в наступній таблиці.

Таблиця. Перелік речовин, контрольованих на постах спостереження 2025

Номер поста спостереження	Перелік речовин, контрольованих на посту спостереження	Середньорічна концентрація (мг/м3)	Мінімальна концентрація (мг/м3)	Максимальна концентрація (мг/м3)
№1 Житомирська область м.Бердичів вул.Європейська,79 (територія житлової забудови в зоні дії промислового підприємства ПАТ БМЗ " Прогрес")	Ангідрид сірчистий	0,17	0,14	0,19
	Азоту діоксид	0,043	0,031	0,062
	Пил	< 0.26	< 0.26	< 0.26
	Оксид вуглецю	1,5	1	1,9
	Бензол	<0.005	<0.005	<0.005
	Свинець	<0.00024	<0.00024	<0.00024
№2 Житомирська область м.Бердичів перехрестя вулиці Житомирська - вулиці Короленка (територія житлової забудови, інтенсивний рух автотранспорту)	Ангідрид сірчистий	0,2	0,18	0,23
	Азоту діоксид	0,059	0,044	0,078
	Пил	< 0.26	< 0.26	< 0.26
	Оксид вуглецю	1,8	1,2	2,5
	Бензол	<0.005	<0.005	<0.005
	Свинець	<0.00024	<0.00024	<0.00024

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел-викидів пило-газоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, летючих органічних сполук, вуглеводі та інших.

Зазначені речовини надходять в повітря від котелень, автотранспорту (через відсутність об'їзної дороги), виробництв тощо.

Ймовірно, що несприятлива ситуація з підвищеними рівнями забруднення повітря склалась в районі сміттєзвалища, кладовищ, промислових підприємств.

Основними напрямками зменшення надходження забруднюючих речовин в атмосферне повітря є, насамперед, виконання природоохоронних заходів, передбачених проектами нормативів гранично допустимих викидів, переведення паливовикористовуючого обладнання на природний газ, впровадження сучасних технологій очищення промислових викидів.

Зменшення шкідливих викидів від пересувних джерел можливе за рахунок збільшення використання неетилового бензину, електромобілей, посилення контролю за токсичністю відпрацьованих газів автомобільних двигунів, будівництво об'їзної автошляхи для транзитного транспорту.

Реалізація заходів Програми (термомодернізація будівель, розвиток маршрутної мережі та озеленення) дозволить стабілізувати екологічну ситуацію та поступово знизити антропогенне навантаження на повітряний басейн.

Прогнозовані зміни у динаміці та структурі викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

За минулі роки не виявлено чіткої кореляції між рівнями забруднення довкілля та рівнем захворюваності, проте може бути незначний короткостроковий вплив на навколишнє середовище через проведення будівельних робіт, активізації воєнних дій в північних областях України.

3.7. Характеристика населення громади

Станом на 01 жовтня 2025 року відповідно до реєстру Бердичівської територіальної громади чисельність зареєстрованого населення становить 75637 осіб, в тому числі в місті Бердичів – 74196 осіб, у селах Скragлівка та Підгородне – 1441. За 9 місяців 2025 року населення громади зменшилось на 564 особи. Зменшення відбулося за рахунок природного скорочення населення та міграційних процесів.

За 9 місяців 2025 року КП «Комбінат комунальних підприємств м. Бердичева» проведено поховання 559 громадян, в тому числі: 46 поховань громадян, які загинули в наслідок військових дій, 7 поховань одиноких та невідомих громадян.

Бердичівська громада приймає громадян, які постраждали від російської агресії та шукають прихистку в безпечних регіонах країни. Станом на 01.10.2025 зареєстровано 4324 внутрішньо переміщених особи, з них:

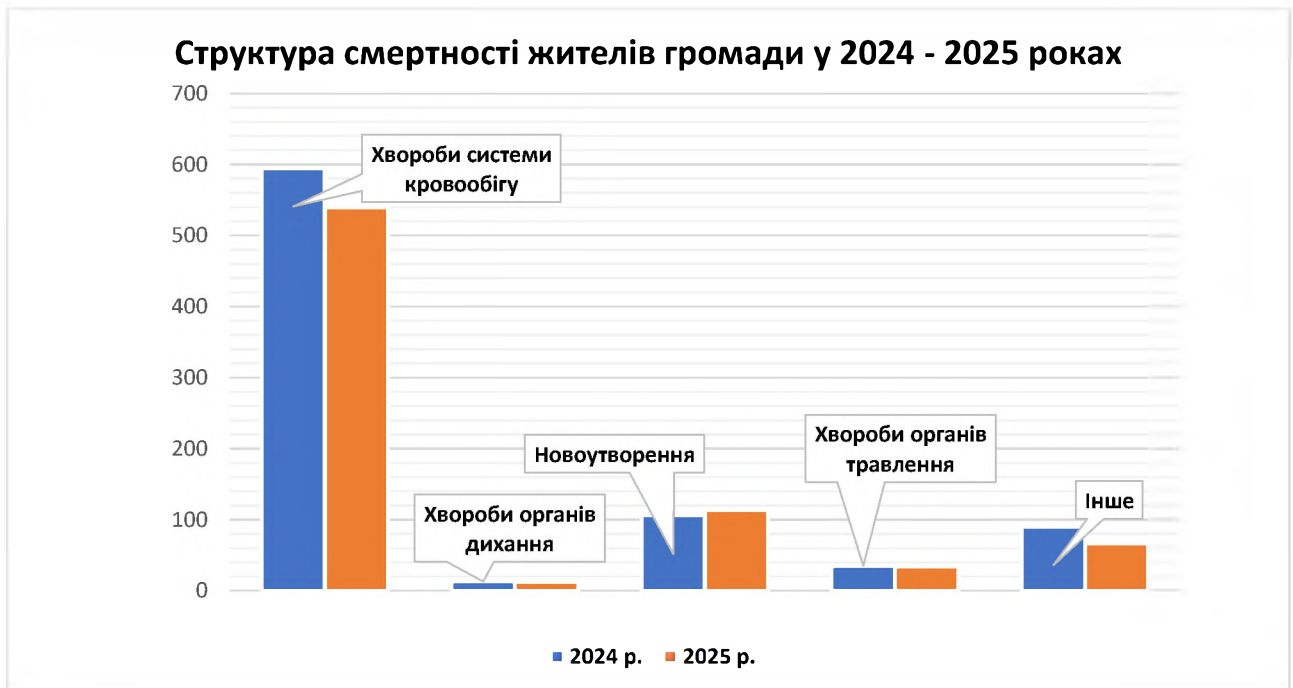
- діти – 1034;
- особи працездатного віку – 1874;
- особи з інвалідністю – 296;
- пенсіонери – 811.

За даними Бердичівського відділу Державної реєстрації актів цивільного стану у Бердичівському районі Житомирської області Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) у звітному періоді зареєстровано 415 шлюбів та 473 розлучення.

В пологовому відділенні центральної міської лікарні протягом 9 місяців 2025 року народилося 408 дітей, з них 190 хлопчиків та 218 дівчаток, що на 46 дітей більше ніж аналогічного періоду минулого року.

На якісні показники життя населення мають вплив міграційні процеси через низький рівень доходів та бажання забезпечити добробут сім'ї, прагнення підвищити свій соціальний статус, відсутність вакансій та вільних робочих місць з гідними умовами та оплатою праці в місцях проживання. Крім того, негативний вплив мала епідемія Covid-19 та збройна агресія росії проти України.

Відповідно до інформації КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» щодо структури смертності жителів громади по виду захворюваності у 2024-2025 роках зображена на графіку.

Хвороби системи кровообігу залишаються головною причиною смертності. У 2025 році зафіксовано 540 випадків (7,4%), що менше порівняно з 2024 роком (595 випадків або 8,1%). Це може свідчити про стабілізацію надання медичної допомоги, проте показник залишається високим.

Новоутворення (онкологія), спостерігається тривожна тенденція до зростання. Якщо у 2024 році було зафіксовано 106 випадків (1,4%), то у 2025 році цей показник зріс до 114 випадків (1,6%). Зростання смертності від онкологічних захворювань часто пов'язують із накопичувальним впливом канцерогенних факторів довкілля (забруднення питної води нітратами, важкими металами та викидами в атмосферу).

Хвороби органів дихання. Показник залишається стабільним на рівні 13 випадків (0,1%) у 2024 та 2025 роках. Оскільки на цей клас хвороб безпосередньо впливає якість атмосферного повітря, стабільність показника корелює з результатами моніторингу повітря, де не зафіксовано різких стрибків забруднення.

Хвороби органів травлення. Зафіксовано невелике зниження з 35 випадків у 2024 році до 34 випадків у 2025 році.

Інше сюди входять: травми, отруєння, хвороби сечостатевої системи (рівень смертності знизився з 43 випадків до 20 випадків) та симптоми та відхилення від норми (виявлені під час лабораторних досліджень) кількість випадків залишилася на рівні 47 (0,6%).

Можна припустити, що поліпшення екологічного стану території Бердичівської громади сприятиме зниженню смертності від хвороб органів дихання, онкозахворювань та покращенню здоров'я населення загалом.

Прогнозовані зміни стану здоров'я населення, якщо документ не буде затверджено.

За умови збереження існуючої ситуації на території Бердичівської громади значного збільшення впливу під час виконання заходів Програми економічного

і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026-2028 роки на стан здоров'я населення не прогнозується.

3.8. Стан біорізноманіття

3.8.1. Фізико-географічні, екологічні, геоботанічні особливості території

Відповідно до фізико-географічного районування України, досліджувана територія Бердичівської міської громади знаходиться у межах Східно-Європейської рівнини, а саме у її південно-західній частині, у лісостеповій зоні та належить до Дністровсько-Дніпровської провінції, зокрема до Придніпровської височини. Громада знаходиться на межі Волині та Поділля. Згідно з геоботанічним районуванням Бердичівська міська територіальна громада входить до складу Центральноподільського округу грабово-дубових, дубових, дубово-соснових лісів, заплавних луків та евтрофних боліт.

Досліджувана територія – це піднесена рівнина, подекуди вкрита лісами, визначна великою кількістю та огрядністю пасовищ. Переважають дерново-підзолисті ґрунти легкого складу із низьким вмістом гумусу та поживних елементів.

Річка Гнилоп'ять поділяє територію на дві частини: правобережну та лівобережну. Природною особливістю місцевості є протиставлення лівого пологого берега та підвищеного правого. Правобережжя являє собою піднесене плато, активно перерізане у декількох місцях притоками річки Гнилоп'ять. Конфігурація річища має живописний, звивистий характер з чергуванням розширених та вузьких ділянок. Річище нерозгалужене. На південно-західних схилах Червоної Гори спостерігаються оголені гірські кристалічні породи. У заплавах річки Гнилоп'ять подекуди збереглися ділянки з незайманою природною рослинністю: трав'янисто-луговою, болотною, чагарниковою, рідше – з дерев листяних порід.

В результаті дослідження усього в складі фітокомплексу річки виявлено 9 видів вищих рослин, які належать до 9 родів та 9 родин: Кушир підводний (*Ceratophyllum submersum* L.), Стрілолист звичайний (*Sagittaria sagittifolia*); Частуха подорожникова (*Alisma plantago-aquatica*); Глечик жовтий (*Nuphar luteum*); Рогіз вузьколистий (*Typha angustifolia*); Ряска (*Lemna*); Рдесник плаваючий (*Potamogeton natans*); Очерет звичайний (*Phragmites australis* або *Phragmites communis*); Жабурник звичайний (*Hydrocharis morsus-ranae*). Серед 9 видів рослин річки переважають по кількості 5 видів рослин: очерет звичайний, глечики жовті, кушир, ряска.

Дослідження заростання річища проводили шляхом окомірного обстеження площі та характеру заростання річки (% до водяного дзеркала, вид рослин, що утворюють зарості). За результатами дослідження найбільша площа заростання спостерігається на природній частині річки ряскою: початок природної частини річки і далі вниз по течії спостерігається надмірне (ступінь

заростання +5 – більше 50%), а в деяких місцях повне заростання ряскою. На прибережній частині річки штучного ставу спостерігається біля обох берегів полоса очерету звичайного шириною 2-10 м із поодинокими рослинами рогозу (ступінь заростання 1 – незначне) Особливу турботу викликає заростання річки очеретом верх проти течії. Заростання річища протяжністю близько 1 км становить до 80% від водяного дзеркала (ступінь заростання +5). Вище проти течії (500 м) біля с.Бистрик спостерігається велике скупчення різка алоеvidного; зарості цієї рослини зробили річку непрохідною для човна.

Природні умови території сприятливі для формування різних груп рослинних комплексів – лісів, частка яких в області становить до 10 %, заплавних та суходільних луків. Ліси громади представлені двома групами. До першої групи належать експлуатаційні, до другої – зелені зони навколо міста, ґрунтозахисні ліси, захисні смуги вздовж річок, шляхів сполучення.

У межах громади велика територія зайнята різноманітними сільськогосподарськими культурами (пшениця, ячмінь, овес, гречка, цукрові буряки, картопля, овочеві культури та інші). Степова природна рослинність (різнотрав'я) збереглася на схилах балок, берегах річок. Доволі великі площі зайняті луками.

Трав'янисті рослини, що ростуть на луках, представлені домінантами та співдомінантами. Найбільш поширені злаки – це тимофіївка лучна (*Phleum L*), лисохвіст (китник) лучний (*Alopecurus pratensis*), тонконіг звичайний (*Poa trivialis L*), грястиця збірна (*Dactylis glomerata*), костриця лучна (*Lolium pratense* (Huds.) Darbysh), вероніка колосоподібна (*Veronica spicata*), гадючник звичайний (*Filipendula vulgaris* Moench.). З родини айстрових заплавні луки представлені наступними рослинами: деревій звичайний, королиця, волошки лучні, козельці. З родини маренових (*Rubiaceae*) зустрічаються підмаренники: підмаренник чіпкий (*Galium aparine*). Серед рослин-адиторів на луках зустрічаються: конюшина лучна, люцерна хмелевидна, подорожник ланцетовидний.

Навколоводні та заплавні ділянки мають фрагментовані ценози болотистих луків, які представлені угрупованнями з *Carex acuta*, *Glyceria maxima*, *Iris pseudacorus*, *Typha*, *Scirpus*.

3.8.2. Флористичні особливості території дослідження

Флора судинних рослин громади налічує понад 300 видів. Провідними родинами є айстрові (*Asteraceae*), осокові (*Cyperaceae*), злакові (*Poaceae*) та розові (*Rosaceae*).

Дендрофлора громади представлена 33 видами дерев. Основу міського озеленення складають:

- Парк ім. Т.Г. Шевченка: площа 5 га, налічує 12 видів дерев (домінують черемха звичайна та липа серцелиста).

- Парк «Шкіроб'єднання»: пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Унікальність парку полягає у наявності 119 вікових дубів (віком понад 100 років), які є природним надбаням громади.
- Лівий берег р. Гнилоп'ять: представлений 9 видами дерев, серед яких переважають верба плакуча, тополя запашна та каштан.

Водна флора р. Гнилоп'ять представлена 9 видами вищих рослин (латаття біле, глечики жовті, ряска тощо). Проте, через високий рівень органічного забруднення (БСК-5 та ХСК), спостерігається інтенсивне розростання очерету та ряски дзеркала води у літній період, що призводить до деградації водних екосистем.

3.8.3. Фауністичні особливості

На даній території дослідження представлені групи тварин лісового, узлісного, лучного, навколо водного та водного фауністичних комплексів. В складі фауни представлені понад 100 видів хребетних тварин. Ентомофауна дослідження налічує понад 400 видів. Серед комах, занесених до Червоної книги України, слід зазначити такі види як: жук-олень, вусач мускусний, махаон, бражник мертва голова. У водних об'єктах громади поширено 14 видів риби. Список видового різноманіття в напрямку зменшення видової кількості: уклейка, плотва, карась звичайний, краснопірка, окунь звичайний, судак, лящ, сом, товсто лоб, короп, ротань, йорш, білий амур, щука.

У процесі дослідження нами вивчені наступні типові представники орнітофауни громади: голуба синиця (чисельність росте із збільшенням антропогенного навантаження, але менше, ніж у великій синиці, даний вид птахів зустрічається з частотою 0, 88 особин); польовий горобець (у парках зустрічається постійно, даний вид є лідером по кількості особин в усі сезони року); хатній горобець зустрічається біля житлових приміщень; грак – типовий синантропний вид (у лісопарках зустрічається тільки як пролітний птах); великий строкатий дятел зустрічається в усіх лісопарках; чорноголова гаїчка (розподіл цих птахів схожий із поширенням королька, він зустрічається у хвойних насадженнях); чубата синиця є типовим представником хвойних лісів; дрізд-горобинник утворює зграї, кількість їх збільшується із антропогенним навантаженням. Виділяються види птахів, які не залежать від антропогенного пресу. До таких належать повзик, підкоришник. Їх кількість не відрізняється, вони присутні майже у всіх лісових насадженнях.

Основні групи копитних ссавців, які зустрічаються на території Бердичівської територіальної громади: козуля європейська, кабан дикий. Характерною особливістю є стабільна кількість копитних, особливо кабана.

Основні групи хутрових ссавців, які зустрічаються на території громади: вовк (як мігруючий), лисиця звичайна, заєць-русак, бобер. Необхідно зазначити, що в останні роки кількість лисиці та зайця збільшується.

3.8.4. Загрози біорізноманіттю регіону досліджень

Дослідження території громади дозволяє констатувати основні процеси трансформації і змін біологічного біорізноманіття: збіднення флористичного складу поширення фітопатологій, формування більш одноманітних, екологічного нестійких ценозів природної групи, поширення адвентивних видів в природні лісові і гідрофільні системи; вирощування монокультур в агросистемах (кукурудза, соя, соняшник), використання засобів захисту рослин (пестицидів), забруднення підземних вод, що значно зменшує видову різноманітність.

Забруднення річки призвело до зникнення латаття білого, замулення дна річки. Відсутність системи очищення приводить до заростання річища та створення одновидових водних ценозів.

Велике автомобільне навантаження на громаду сприяє забрудненню повітря, а відтак є причиною захворювання дерев, підсилює даний факт неналежний догляд за зеленими насаженнями. Оскільки у громаді основними очищувачами повітря є флористичні комплекси, то необхідно застосовувати системний догляд за рослинами, збільшувати кількість зелених зон за рахунок дерев, стійких до захворювань.

Прогнозовані зміни стану біорізноманіття, якщо документ не буде затверджено.

За умови збереження існуючої ситуації на території Бердичівської громади значного збільшення впливу під час виконання заходів Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026-2028 роки на стан біорізноманіття не прогнозується.

3.9. Поводження з побутовими відходами

Серед найгостріших екологічних проблем, актуальних на території громади, – проблема поведження з відходами. Існуюча тенденція щодо загальних обсягів утворених відходів більш ймовірно не матиме різких коливань найближчим часом, але в довготривалій перспективі матиме поступове зростання, тому впровадження ефективної системи поведження з відходами є вкрай необхідним. Накопичення обсягів відходів в навколишньому середовищі без належного їх утримання у місцях видалення відходів, відсутність дієвої системи вилучення вторинних ресурсів та сучасного підприємства з переробки ТПВ, утворення стихійних звалищ створює ризики негативного впливу на здоров'я населення.

Одним із пріоритетних напрямів роботи щодо покращення екологічного стану території громади є розв'язання проблем у сфері поведження з відходами.

На території Бердичівської міської територіальної громади функціонує сміттєзвалище для ТПВ площею 4,9га по вул. Чуднівській, 156-а, яке експлуатується з 1956 року. На сьогоднішній день завантаження сміттєзвалища становить 80%. Сміттєзвалище знаходиться у комунальній власності територіальної громади.

На території сміттєзвалища за власні кошти підприємства ТОВ «Полісся Екосфера» побудовано I чергу сміттепереробного заводу потужністю 30 тис. тон ТПВ в рік - лінію сортування сміття. Це потужний сучасний комплекс із переробки сміття, що дозволяє зменшити навантаження на існуюче сміттєзвалище на 50%.

Послугами з вивезення твердих побутових відходів охоплено 85% населення територіальної громади.

Протягом 2025 року ліквідовано 13 стихійних сміттєзвалища, з яких вивезено 300 м³ сміття.

Ймовірний стан поводження з відходами, якщо проєкт ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо проєкт ДДП не буде затверджений, а заходи не будуть реалізовані, стан поводження з відходами на території громади більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників. Розвиток системи поводження з побутовими та промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. В цій сфері також розроблені програми державного і регіонального рівня; очікується, що їх реалізація забезпечить досягнення екологічних стандартів в сфері поводження з відходами і на місцевому рівні.

4. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Програма економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026–2028 роки спрямована на забезпечення сталого розвитку, відновлення інфраструктури та створення безпечних умов для життя населення. Реалізація запланованих завдань має на меті довгострокове зменшення негативного впливу на довкілля та покращення показників здоров'я мешканців.

Ймовірний вплив на довкілля та умови життєдіяльності населення очікується переважно під час будівельних та ремонтних робіт, що пов'язані з використанням техніки та втручанням у природні ландшафти.

Ключові заходи Програми, що впливатимуть на стан території:

Очищення річки Гнилоп'ять та ставка в с. Скragлівка. Видалення мулового осаду дозволить відновити гідрологічний режим, покращити якість води та санітарний стан прилеглих рекреаційних зон.

Упорядкування системи управління відходами. Подальше впровадження роздільного збору та ліквідація стихійних звалищ зменшить хімічне навантаження на ґрунти та підземні води.

Модернізація дорожньо-транспортної мережі. Капітальний та поточний ремонт доріг (зокрема мостів через р. Гнилоп'ять та струмок Семенівський) сприятиме оптимізації руху та зниженню концентрації викидів у приземному шарі повітря.

Розвиток централізованого водопостачання та водовідведення: реконструкція мереж та будівництво станції знезалізнення забезпечать сталій

доступ мешканців до якісної питної води, що критично важливо на фоні нітратного забруднення приватних криниць.

Інформацію про стан довкілля, умови життєдіяльності населення наведено у розділі 2. Інформацію про впливи, яких можуть зазнавати такі території, якщо ДДП не буде затверджено, наведено у Таблиці нижче.

Таблиця. Компоненти, що зазнають негативного впливу

Чинник впливу	Атмосферне повітря	Поверхневі води	Грунтові води	Підземні води	Грунти	Види біотопи	Образ ландшафту	Клімат
зі сторони промислових підприємств	Т, АМ	ДВ, скидання стічних вод	Інфільтрація ДВ	-	ДВ	АМ, ДВ	-	Т, П
зі сторони вулично-дорожньої мережі	АЗ, АМ	ДВ	-	-	-	-	Фрагментація ландшафту, Р	Теплові острови, Т, П
зі сторони поводження з ТПВ	АМ, Т	-	ДВ	Інфільтрація ДВ	ДВ	АМ, ДВ	Е, зниження якості через запахи	Т
Території с/г призначення	-	ДВ	ДВ	-	ДВ, Р	ДВ	-	Т

Умовні позначення:

- ДВ – дощові води (змиви);
- АМ – атмосфера (механічне перенесення, пил, запахи);
- АЗ – акустичне навантаження (шум);
- П – емісія парникових газів;
- Т – теплове забруднення;
- Р – прямий механічний вплив (руйнування, ерозія).
- Виділення напівжирним — прями наслідки, без виділення — вторинні та кумулятивні.

5. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами дослідження)

Основні екологічні проблеми, характеристики ризиків, територіальні прив'язки та основні напрями, визначені Програмою, щодо розв'язання даних проблем наведено у таблиці.

Таблиця. Ключові потенційні екологічні проблеми і ризики та їхні зв'язки з документом державного планування

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Напрями, визначені Програмою
Забруднення атмосферного повітря внаслідок викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення.	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами (котельні, підприємства), автотранспортом.	Магістральні вулиці; ділянки виробничого призначення	Дорожнє господарство. Благоустрій міста.
Погіршення якості як поверхневих так і підземних вод	Погіршення якості поверхневих вод внаслідок скидів забруднюючих речовин у річку Гнилоп'ять. Це створює загрози для водних екосистем та може впливати на якість питної води.	Територія громади	Благоустрій міста. Водопровідно-каналізаційне господарство.
Проблема належного поводження з твердими побутовими відходами	Утворення стихійних звалищ, відсутність сучасних потужностей з переробки відходів. Це створює ризики забруднення ґрунтів, підземних вод та поширення інфекційних хвороб.	Територія громади	Благоустрій міста
Демографічне старіння населення та тенденція до зменшення його чисельності.	Погіршення здоров'я населення	Територія громади	Охорона здоров'я

Отже, серед найважливіших екологічних проблем Бердичівської міської територіальної громади можна виділити наступні:

Забруднення повітря відбувається за рахунок викидів від стаціонарних та пересувних джерел забруднення. Основними забруднювачами є діоксид азоту, оксид вуглецю, тверді частинки, леткі органічні сполуки.

Забруднення від транспорту є найбільш критичним фактором впливу на здоров'я населення оскільки вплив відбувається безпосередньо в зоні дихання людини.

Наступною екологічною проблемою громади, що потребує негайного вирішення, є *забруднення поверхневих вод річки Гнилоп'ять* внаслідок скидів забруднюючих речовин від підприємств та житлово-комунального господарства.

Окремою проблемою залишається питання поводження з твердими побутовими відходами – відсутність ефективної системи поводження з побутовими відходами, утворення стихійних звалищ.

Окреслені екологічні проблеми формують значні ризики для здоров'я населення, зокрема:

- забруднення атмосферного повітря негативно впливає на органи дихання, серцево-судинну систему, підвищує захворюваність;
- забруднення водою підвищує ризик інфекційних захворювань;
- неналежне поводження з відходами та їх накопичення підвищує ризики інфекційних хвороб та алергічних реакцій.

Відтермінування вирішення цих проблем посилює негативні тенденції щодо захворюваності та смертності населення громади, знижує якість та комфортність проживання.

Території з природоохоронним статусом на території громади відсутні.

6. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час їх підготовки

Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода.

Згідно ст. 28 Закону України «Про основи містобудування», якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про містобудування, то застосовуються правила міжнародного договору.

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час планованої діяльності, є такі:

- Водний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Земельний кодекс України;
- закони України: «Про природно-заповідний фонд»; «Про охорону культурної спадщини»; «Про охорону археологічної спадщини»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про управління відходами»; «Про надра»; «Про питну воду та питне водопостачання»; «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»; «Про екологічний аудит»; «Про рослинний світ»; «Про тваринний світ»; «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»; «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про регулювання містобудівної діяльності»; «Про основи містобудування»;
- Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29.10.96;
- Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений Кабінетом Міністрів України 20 лютого 2019 року;
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. №695;
- Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату»);
- постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року №1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. №932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»; 06.12.2017 р. №878-р Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;
- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28 жовтня 2020 року №213 «Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;
- ДБН Б.1.1-13:2012 «Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях»;
- ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 «Настанова з виконання розділів «Охорона навколишнього природного середовища» у складі містобудівної документації»;
- Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (зі змінами);
- ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

В Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначено 5 пріоритетних національних екологічних цілей:

1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

У рамках підготовки звіту про СЕО проаналізовано відповідність мети діяльності на 2026–2028 роки проєкту ДДП «Програма економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026–2028 роки» національним екологічним цілям.

ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЦІЛІ	ВІДПОВІДНІСТЬ У ДДП
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	
Впровадження освіти в інтересах сталого розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості.	Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення громади щодо популяризації сімейних форм виховання та відповідального ставлення до довкілля. Організація культурно-мистецьких заходів та фестивалів (наприклад, «ЖайвірFEST», «ЕтноСильні»), що сприяють утвердженню національної ідентичності та етичного ставлення до природи. Розширення мережі гуртків еколого-натуралістичного напрямку в закладах позашкільної освіти.
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	
Вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів та запобігання забрудненню довкілля.	Підготовка та винесення на розгляд міської ради пропозицій щодо прийняття рішень з метою забезпечення прав на землю; виготовлення документації із землеустрою для лотів на земельні торги. Здійснення контролю за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства у сфері розміщення зовнішньої реклами та сезонної торгівлі.
Зменшення негативного впливу процесів урбанізації, недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень, впорядкування забудови.	Розроблення та впровадження плану просторового розвитку Бердичівської міської територіальної громади. Коригування Генерального плану та Плану зонування міста Бердичів. Озеленення територій громади та утримання парків, скверів і зелених зон у належному стані.
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	
Запобігання зміні клімату та адаптація до неї.	Реалізація заходів з енергозбереження та підвищення енергоефективності в житловій сфері та закладах соціальної сфери (термомодернізація шкіл, садочків, лікарень). Встановлення додаткових джерел електроенергії (сонячних панелей) на будівлях КНП «Бердичівська міська лікарня». Технічне переоснащення котелень із встановленням когенераційних установок (КГУ).

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	
Зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод.	Водні ресурси - реконструкція мереж водопостачання МКП «Бердичівводоканал», будівництво станції знезалізнення води, реконструкція очисних споруд господарсько-побутової каналізації. Очищення річки Гнилоп'ять та ставка в с. Скраглівка з видаленням мулового осаду. Атмосферне повітря - оптимізація маршрутної мережі міста та покращення стану доріг для зменшення викидів від автотранспорту.
Удосконалення системи поводження з відходами.	Упорядкування системи поводження з відходами, ліквідація стихійних сміттєзвалищ на території громади. Впровадження заходів щодо роздільного збору ТПВ.

Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки відповідає цілям екологічної політики, встановленим на національному та регіональному рівнях, враховує їх та пропонує комплекс заходів, які спрямовані на їх виконання.

7. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

Згідно з «Методичними рекомендаціями із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення — це будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Вторинні наслідки — вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття.

Кумулятивні наслідки — нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічні наслідки — сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

При реалізації заходів Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки можливі

прояви певних негативних впливів на довкілля (переважно локального та тимчасового характеру під час проведення ремонтних та будівельних робіт). З метою запобігання імовірним супутнім негативним наслідкам здійснення окремих заходів, у процесі їх подальшої конкретизації, обґрунтування та проектування, має бути проведена оцінка впливу на навколишнє середовище відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Реалізація заходів, передбачених Програмою на 2026 – 2028 роки, може супроводжуватись появою прямих та опосередкованих наслідків як для окремих компонентів довкілля, так і сукупним впливом на природні процеси та комплекси. Проте значного негативного впливу під час планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Оцінка враховує екологічні цілі, пов'язані з розвитком території, з метою забезпечення ефективного та сталого соціально-економічного розвитку та поліпшення якості життя населення. Оцінка зосереджується на виявленні потенційних ризиків та максимізації позитивних екологічних ефектів від реалізації Програми.

Результати оцінки представлені у вигляді матриці, що містить оцінку на основі рейтингу потенційних негативних наслідків.

Таблиця. Оцінка ймовірного впливу Програми на довкілля відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Програми спричинити:	Так	Ймо-вірно	Ні	Пом'якшення стану
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			+	Зменшення викидів від спалювання за рахунок розвитку системи використання альтернативних джерел енергії, енергозбереження (сонячні електростанції, КГУ).
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			+	
Погіршення якості атмосферного повітря			+	Озеленення території громади сприятиме очищенню атмосферного повітря від викидів автотранспорту, підприємств.
Появу джерел неприємних запахів			+	Ліквідація стихійних сміттєзвалищ та розчищення замулених ділянок річки Гнилоп'ять.
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			+	
Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)			+	Зменшення забруднень внаслідок ліквідації несанкціонованих звалищ ТПВ та очищення річища річки від мулу.
Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			+	Передбачається реконструкція систем водопостачання (в т.ч. станція

				зnezалізнення), збільшення обсягу централізованого водопостачання.
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	
Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	
Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			+	
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			+	У Програмі визначені заходи щодо очищення річки Гнилоп'ять з видаленням мулового осаду та очищення ставка в с. Скраглівка з видаленням мулового осаду.
Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод			+	
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			+	
Забруднення підземних водоносних горизонтів			+	
Відходи				
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів			+	Пріоритетним напрямком Програми є благоустрій міста, а саме вирішення проблем у сфері поводження з відходами, стимулювання роздільного збору ТПВ, що сприятиме зменшенню обсягів відходів.
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			+	
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	Забезпечення та поліпшення системи управління відходами, сприятиме зменшенню наявності техногенно забруднених територій у громаді.
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			+	
Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+	Утримання парків, скверів, зелених зон в належному стані запобігатиме деградації та ерозії ґрунтів.
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			+	
Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури			+	
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			+	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				

Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			+	
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	
Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому			+	
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			+	
Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			+	
Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			+	У Програмі передбачений напрям Культурна спадщина та відповідні заходи.
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)			+	
Населення та інфраструктура				
Вплив на стан забезпечення робочими місцями населення?	+			Передбачається збільшення робочих місць за рахунок соціально-економічного розвитку громади.
Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			+	Розвиток транспортної мережі відповідно державних програм, ремонт дорожнього покриття.
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			+	
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			+	
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			+	Опосередкованим результатом реалізації заходів Програми є зменшення екологообумовлених захворювань населення громади (зниження нітратів, підвищення якості питної води).
Екологічне управління та моніторинг				
Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			+	
Погіршення екологічного моніторингу			+	
Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження			+	Забезпечення належного рівня готовності органів цивільного захисту та підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на ліквідацію можливих наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			+	
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			+	

Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			+	
---	--	--	---	--

Атмосферне повітря

Реалізація Програми соціального та економічного розвитку Бердичівської міської територіальної громади не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів в атмосферне повітря, тому заходи з її реалізації не призведуть до значних негативних наслідків для атмосферного повітря.

Заходи Програми можуть мати незначний короткостроковий негативний вплив на якість атмосферного повітря на етапах впровадження інвестиційних проектів. Проте, застосування сучасних технологій дозволить мінімізувати збільшення викидів забруднюючих речовин.

На етапі проведення будівельних робіт з модернізації інфраструктури можливе короткочасне погіршення якості атмосферного повітря внаслідок викидів від будівельної техніки. Проте це не призведе до довгострокового негативного впливу.

Реалізація заходів з енергозбереження, використання альтернативних джерел енергії та інноваційних технологій дозволить зменшити викиди забруднюючих речовин та поліпшити якість атмосферного повітря.

Загалом реалізація Програми у довгостроковій перспективі матиме позитивний вплив на стан атмосферного повітря.

Кліматичні зміни

Реалізація Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки може призвести до незначного збільшення викидів парникових газів на етапах розширення промислово-виробничого комплексу та будівництва. Проте це буде короткостроковий вплив.

В цілому реалізація Програми матиме позитивний вплив на клімат завдяки запланованим заходам щодо впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій, використання альтернативних джерел енергії. Це сприятиме зменшенню викидів парникових газів і пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Отже, негативного впливу реалізації Програми на глобальні кліматичні зміни не очікується. Навпаки, це сприятиме адаптації Бердичівської громади до кліматичних змін.

Водні ресурси

Водні ресурси є одним з найважливіших природних багатств Бердичівської громади. Основною водною артерією є річка Гнилоп'ять, яка протікає через східну частину міста Бердичева. Також на території громади розташована низка ставків та водосховищ.

Реалізація Програми передбачає вплив на стан водних ресурсів.

Він полягає у тому, що Програма містить низку заходів, спрямованих на поліпшення якості водних ресурсів та ефективне водокористування. Зокрема, планується:

- реконструкція систем водовідведення;
- модернізація централізованих мереж водопостачання;
- очищення річки Гнилоп'ять з видаленням мулового осаду;
- ліквідація стихійних сміттєзвалищ, які забруднюють водойми.

Ці та інші заплановані заходи сприятимуть поліпшенню якості води в річці Гнилоп'ять та інших водних об'єктах, а також раціональному використанню водних ресурсів.

Отже, в цілому вплив Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки на водні ресурси є переважно позитивним. Реалізація запланованих заходів матиме позитивний ефект для покращення стану та ефективного використання водних ресурсів громади. Потенційний негативний вплив окремих інфраструктурних проектів є тимчасовим і не суттєвим за умови дотримання технологій будівництва та відновлення довкілля.

Земельні ресурси і ґрунти

Земельні ресурси є основою для розвитку сільського господарства, промисловості, інфраструктури та інших галузей Бердичівської громади. Ефективне використання та охорона земель є важливим завданням для сталого розвитку території.

Земельні ресурси та ґрунти є важливим природним багатством Бердичівської громади. Від їх раціонального використання та охорони залежить сталий розвиток території.

В наслідок реалізації Програми не передбачається будь якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Поводження з відходами

Ефективне поводження з відходами є однією з найгостріших екологічних проблем Бердичівської громади. На її території функціонує сміттєзвалище для захоронення твердих побутових відходів, а також існують стихійні звалища. Реалізація Програми матиме суттєвий позитивний вплив на поліпшення ситуації у сфері поводження з відходами.

Реалізація заходу «Забезпечення та поліпшення системи управління відходами» дозволить продовжити запровадження роздільного збирання сміття, сортування та утилізацію окремих фракцій відходів, зменшити обсяги захоронення на полігоні, ліквідувати стихійні сміттєзвалища.

Отже, Програма матиме значний позитивний вплив на вирішення проблеми поводження з відходами на території громади за рахунок запровадження новітніх технологій та створення ефективної системи поводження з усіма видами відходів.

Біорізноманіття та рекреаційні зони

Збереження біорізноманіття та розвиток рекреаційних зон є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку Бердичівської громади.

В Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття.

Здоров'я населення

Стан здоров'я населення є одним з найважливіших показників якості життя в громаді. Реалізація Програми на 2026–2028 роки спрямована на його покращення через поєднання медичних та екологічних заходів.

У сфері охорони здоров'я передбачається модернізація медичних закладів, оновлення обладнання, проведення капітальних ремонтів із залученням міжнародної допомоги, а також впровадження сучасних ІТ-технологій для діагностики та активних профілактичних кампаній.

Критично важливим для здоров'я є екологічний складник Програми. Будівництво станції знезалізнення, реконструкція водопровідних мереж і очисних споруд, очищення річки Гнилоп'ять та ліквідація стихійних сміттєзвалищ дозволять мінімізувати ризики споживання неякісної води (що особливо актуально через нітратне забруднення приватних криниць) та знизити загрозу інфекційних хвороб.

Реалізація цих заходів, разом із розвитком спортивної інфраструктури та покращенням соціально-економічних умов, сприятиме профілактиці захворювань (зокрема серцево-судинних та онкологічних), підвищенню якості медичних послуг, збільшенню тривалості життя та формуванню здорового суспільства в громаді.

Транскордонний вплив

Транскордонний вплив при реалізації Програми на довкілля, у тому числі здоров'я населення, відсутній.

8. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.

В цілому Програма на 2026–2028 роки не передбачає завдань, які б мали значний негативний довготривалий вплив на навколишнє середовище. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми (таблиця нижче) ґрунтуються на впливах, оцінених у попередніх розділах Звіту. Зазначені заходи є загальними екологічними рекомендаціями, тоді як детальні технічні рішення повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час проєктування об'єктів (будівництво мереж, станції знезалізнення тощо) та, за необхідності, проходження процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД).

Таблиця. Заходи щодо зменшення негативних наслідків впливу

Сфера довкілля	Заходи щодо зменшення негативних наслідків впливу
Атмосферне повітря	- Впровадження енергоефективних технологій, альтернативних джерел енергії (сонячні електростанції) та когенераційних установок; - Заходи з озеленення територій громади; - Дотримання нормативів граничнодопустимих викидів стаціонарними джерелами; - Оптимізація маршрутної мережі та оновлення транспортних засобів з метою зниження витрат пального та скорочення викидів.
Водні ресурси	- Реконструкція мереж водопостачання та будівництво станції знезалізнення; - Очищення річки Гнилоп'ять та ставка в с. Скраглівка з видаленням мулового осаду; - Модернізація каналізаційних очисних споруд та суворий контроль за нормативами скидів у водойми; - Забезпечення раціонального використання водних ресурсів.
Клімат	- Термомодернізація громадських та житлових будівель; - Аналіз отриманої економії внаслідок запровадження енергозберігаючих заходів на підприємствах громади.
Земельні ресурси	- Рекультивация земель після завершення будівельно-ремонтних робіт (перекладка мереж, ремонт доріг); - Заходи із запобігання ерозії та деградації ґрунтів.
Поводження з відходами	- Подальше упровадження роздільного збору сміття та забезпечення роботи сортувальної лінії; - Ліквідація стихійних сміттєзвалищ та механізми запобігання їх створенню на приєднаних територіях; - Проведення роз'яснювальної роботи з населенням.
Біорізноманіття	- Збереження та догляд за існуючими об'єктами зеленого господарства (парки, вікові дерева); - Запобігання заморам риби шляхом розчищення водойм та контролю скидів.
Здоров'я мешканців	- Дослідження стану здоров'я населення з фокусом на екологічно залежні хвороби (захворювання дихальних шляхів, серцево-судинні хвороби, а також отруєння/інфекції, пов'язані зі споживанням води з наднормативним вмістом нітратів).

9. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів) під час здійснення такої оцінки.

Вихідні дані для такої оцінки

Для виконання СЕО проєкту Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026–2028 роки використано такі вихідні дані:

- Екологічний паспорт Житомирської області за 2024 рік;
- Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Житомирської області;
- Стратегія розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року;
- Дані Бердичівського РВ ДУ «Житомирський ОЦКПХ МОЗ»;
- Дані КНП «ЦПМСД» Бердичівської міської ради щодо динаміки та структури смертності населення за 2024–2025 роки;

- Відкриті дані державних реєстрів та загальноміські цільові програми розвитку.

Використані інструменти та методи

У процесі проведення СЕО використано такі методи:

- статистичний метод – ґрунтується на кількісних показниках (рівень захворюваності, концентрації забруднюючих речовин у воді та повітрі), які дають можливість зробити висновок про темпи розвитку процесів у майбутньому;

- метод експертних оцінок – за відсутності вичерпних статистичних даних враховано фахові оцінки для визначення пом'якшувальних заходів;

- метод екстраполяції – перенесення встановленого характеру розвитку певної території (наприклад, погіршення стану річки Гнилоп'ять) у майбутнє без втручання;

- метод цільового аналізу – встановлення відповідності заходів Програми цілям сталого розвитку та державної екологічної політики.

Планувальні альтернативи

Сценарії розвитку з метою вибору виправданих альтернатив – один із методів прогнозування, окремий розділ стратегічного управління, що посідає проміжну позицію між експертними методами оцінювання та методами математичного моделювання.

Традиційно розглядають три головних сценарії розвитку:

1) **песимістичний**: більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем «спрацюють» і ці ризики настануть з високою імовірністю, значно погіршать існуючу ситуацію незважаючи на зусилля з упровадження Програми;

2) **інерційний, або трендовий**: усе в зовнішньому оточенні «йде, як на даний момент», зовнішні можливості та загрози, що виникають, взаємокомпенсуються;

3) **оптимістичний**: демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Програми, докладання зусиль «з середини системи» або через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями.

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті три сценарії розвитку:

- **Альтернатива 1.** Оптимістичний, якої демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації Програми;

- **Альтернатива 2.** Інерційний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується Програма, за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Альтернатива 3 „Негативний сценарій”, що відповідає песимістичному ходу подій: більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем «спрацюють» і ці ризики настануть з високою імовірністю, значно погіршать існуючу ситуацію незважаючи на зусилля з упровадження Програми.

На основі аналізу отриманих вихідних даних було визначено перелік основних проблем, наявних на території громади, розглянуто існуючий стан та прогнозовано його зміни в разі, якщо не буде вжито заходів із ліквідації основних проблем території. Наслідки розглянуто в Розділі 3.

Опис оцінки ймовірного негативного впливу на довкілля та стан здоров'я населення відповідно до контрольного переліку наведено у Розділі 7.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття та культурну спадщину. Це означає, що реалізація Програми спрямована на екологічно збалансований та інноваційний сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля.

За результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток громади без прийняття Програми є дещо ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах громади.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на місцевому, регіональному та національному рівнях, виявили необхідність прийняття Програми.

В інтересах ефективного та сталого розвитку громади та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

10. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішенням про затвердження Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля. Відповідно ст.17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків

для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг використовується для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дає можливість отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості стратегічної екологічної оцінки);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Для моніторингу проекту документу державного планування можуть залучатися акредитовані лабораторії.

Моніторинг наслідків виконання документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, здійснюватиметься під час реалізації Програми з метою забезпечення неухильного дотримання вимог законодавства та втілення всіх заходів щодо мінімізації ймовірних впливів та наслідків на навколишнє природне та соціальне середовище. Загальною метою моніторингу екологічних та соціальних аспектів даного проекту є забезпечення/гарантування того, що всі заходи пом'якшення та мінімізації впливів та наслідків успішно втілюються та вони є ефективними й достатніми.

В цьому звіті було проаналізовано рушійні сили, їх тиск на середовище та вплив, а також запропоновано варіанти реагування. За результатами було відібрано індикатори моніторингу наслідків виконання Програми, відповідно до вимог Постанови № 1272 “Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення”, Закону України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року", які корелюють із завданнями Програми. Індикатори моніторингу наслідків виконання ДДП наведено нижче.

В якості екологічних індикаторів результативності Програми необхідно використовувати екологічні індикатори та індикатори здоров'я населення, кількість та сутність яких може бути розширена для врахування окремих проектів та заходів.

Під час визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки було отримано лист із зауваженнями та пропозиціями від Департаменту екології та природних ресурсів Житомирської обласної військової адміністрації (від 15.04.2026 № 881/5-3/3-4-1165).

Надані пропозиції були детально проаналізовані. Щодо рекомендації Департаменту доповнити Програму та систему моніторингу індикаторами щодо площі об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), площі рекультивованих та

законсервованих земель, а також створення нових полезахисних лісових смуг, зазначаємо наступне:

Відповідно до офіційних даних, на території Бердичівської міської територіальної громади об'єкти ПЗФ, території Смарагдової мережі (Emerald Network) та водно-болотні угіддя міжнародного значення відсутні. Крім того, заходи Програми економічного і соціального розвитку на 2026–2028 роки не передбачають масштабних робіт з рекультивації сільськогосподарських земель чи створення полезахисних смуг (відсутнє фінансування даних напрямків).

З огляду на це, включення запропонованих індикаторів до системи моніторингу результативності Програми визнано недоцільним, оскільки фактичні значення цих показників дорівнюватимуть нулю, а базові дані для їх розрахунку відсутні. Моніторинг здійснюватиметься виключно за тими індикаторами, які безпосередньо відображають реальний вплив запланованих заходів Програми на довкілля громади (якість води, повітря, поводження з відходами).

Моніторинг даних впливів можливо здійснювати за показниками, які вказані в наступній таблиці.

Таблиця. Зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання

Індикатори моніторингу:	Строк виконання
Здоров'я населення	
- динаміка смертності від основних хвороб, %;	Протягом року
- кількість населення громади, осіб;	Протягом року
Атмосферне повітря	
- обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел викидів, т/рік;	Протягом року
Водні ресурси	
- обсяг забору і водоспоживання, тис. м ³ ;	Протягом року
- обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти, тис. м ³ ;	Протягом року
- обсяги скидання очищених і недостатньо очищених вод у водні об'єкти, тис. м ³ ;	Протягом року
- відповідність води у річці Гнилоп'ять нормативам, %;	Протягом року
- відповідність питної води централізованого водопостачання нормативам, %;	Протягом року
Відходи	
- обсяг утворених відходів, т/рік;	Протягом року

У разі виявлення систематичних відхилень від гігієнічних нормативів складових довкілля необхідно здійснювати аналіз захворюваності населення міста з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані. Для цього необхідно доповнити дані статистичної звітності у сфері навколишнього середовища.

Здійснення моніторингу впливів виконання Програми на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, за визначеними показниками з веденням щорічної звітності дасть можливість своєчасно виявляти недоліки і порушення, що негативно впливають на комфортність проживання населення, і обґрунтувати необхідні заходи щодо їх усунення, а також проводити інформування населення міста про стан реалізації Програми, поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

Для громади доцільно проводити моніторинг ефективності реалізації цілей Програми на основі визначених показників (індикаторів) раз на рік та через рік після завершення її дії.

Результати моніторингу оприлюднюються на власному офіційному веб-сайті громади та вносяться до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки один раз на рік протягом строку дії Програми та через рік після закінчення такого строку. У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживаються заходи для їх усунення.

11. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Оскільки наслідки виконання Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки не поширюватимуться на території за межами України та не матимуть впливу на довкілля суміжних країн, то ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі, для здоров'я населення внаслідок реалізації відсутні.

12. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10, розраховане на широку аудиторію

Проект Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки визначає мету, головні пріоритети, завдання та комплекс заходів спрямованих на досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії розвитку Бердичівської міської територіальної громади на період до 2027 року, затвердженої рішенням Бердичівської міської ради від 21.12.2023 № 1172 (зі змінами), розробленої з урахуванням положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Житомирської обласної ради від 18.12.2019 (зі змінами) та вирішення наявних соціально-економічних проблем в громаді, викликаних, у тому числі, воєнним станом в Україні.

Проект Програми розроблений Департаментом економічного розвитку Бердичівської міської ради на основі пропозицій виконавчих органів

Бердичівської міської ради з використанням наявних статистичних і інших звітних (відомчих) даних.

Головною проблемою розвитку всіх сфер життєдіяльності громади в 2022-2026 роках є військова агресія російської федерації проти суверенної і незалежної України, в зв'язку з чим запроваджено воєнний стан на території України з 24 лютого 2022 року, що обмежує фінансування більшості заходів в усіх галузях. Тому діяльність спрямована на вирішення першочергового та поточного ряду завдань.

Кожен структурний підрозділ Бердичівської міської ради в процесі реалізації поточних і планових завдань керується загальноміськими цільовими програмами розвитку, які охоплюють діяльність їх підрозділу та інших учасників програм.

Основна мета Програми: підтримка економічної активності та зайнятості, відновлення й модернізації критичної та соціальної інфраструктури, забезпечення доступності основних публічних послуг і закладання передумов для подальшого відновлення громади.

Пріоритетні завдання:

- подолання негативних наслідків впливу російської збройної агресії та забезпечення умов для подальшого економічного і соціального розвитку області;
- розширення міжнародного співробітництва, реалізація спільних проєктів в економічній, соціальній, медичній, туристичній та культурній сферах;
- впровадження діючих механізмів підтримки бізнесу на території громади;
- забезпечення роботи об'єктів критичної інфраструктури;
- покращення стану мережі автомобільних доріг в громаді;
- забезпечення доступу до якісної та інклюзивної освіти, піклування про дітей та самореалізація молоді;
- подальше формування і розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я Бердичівської громади;
- надання якісних адміністративних і соціальних послуг жителям громади та внутрішньо переміщеним особам;
- розвиток системи «Безпечне місто», співпраця з органами, що забезпечують безпеку громадян.

Аналіз трендів стану довкілля Бердичівської громади вказує на поступове зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел; обсягів забору та використання води, зменшення рівня водовідведення та скидів забруднених вод; високий рівень господарського освоєння земель.

Основними екологічними проблемами громади є забруднення водних об'єктів та атмосферного повітря, відсутність ефективних заходів поводження з відходами, низький рівень екологічної свідомості бізнесу та населення, забруднення поверхневого стоку.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля громади визначаються нормами Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни

клімату на період до 2030 року, Закону України «Про екологічну мережу України», Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» й інших нормативно-правових актів.

Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, при реалізації Програми економічного і соціального розвитку Бердичівської міської територіальної громади на 2026 – 2028 роки, відсутні.

Зміни, які чинять шкідливі впливи на атмосферне повітря, ґрунти, водне середовище (поверхневі та підземні води) у результаті прийняття Програми не відбудуться. Загалом, реалізація Програми має позитивно вплинути на стан атмосферного повітря, стан водних об'єктів, поводження з відходами, земельні ресурси, ґрунти, біорізноманіття. Реалізація заходів Програми має сприяти покращенню стану здоров'я населення та підвищенню рівня безпеки мешканців громади.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Михайло МАЙ

Директор Департаменту економічного розвитку Бердичівської міської ради

Людмила БЕДРАНЬ

Начальник відділу економіки та міжнародного співробітництва управління економіки та інвестицій Департаменту економічного розвитку Бердичівської міської ради

Єгор ШАПОВАЛ

Головний спеціаліст відділу містобудування та архітектури управління містобудування, архітектури та земельних відносин Бердичівської міської ради